

N:o 55.

Ank. till Riksd. Kausli den 13 April 1874, kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen angående en förändrad lagstiftning för enskilda sedelutgifvande banker.

Då för flertalet af de enskilda sedelutgifvande bankerna nu gällande oktrojer snart löpa till ända, har Kongl. Maj:t, som med ånledning deraf redan fått från flera banker emottaga ansökningar om förnyade oktrojer, funnit sig, innan dessa ansökningar till nådig pröfning förekomma, böra taga i öfvervägande, huruvida några ändringar i de för enskilda sedelutgifvande banker nu gällande föreskrifter, hvilka innefattas i Kongl. kungörelsen den 20 Maj 1864, må vara af behovet påkallade.

Vid sålunda uppkommen fråga om en revision af lagstiftningen för de invecklade och grannliga förhållanden, hvilka röra bankväsendet, har det ansetts nödigt, att yttranden af så många sakkunnige män som möjligt inhemtades, och blef derföre under loppet af sistlidne September månad cirkulärskrifvelse i sådant afseende från Finans-departementet utfärdad ej blott till styrelserna för samtliga enskilda sedelutgifvande banker, utan ock till ordförande och deputerade bland fullmäktige i Riksbanken, till ordförande och verkställande direktörer för de större icke sedelutgifvande bankinrättningarna, till ännu kvarlevande ledamöter af den komité, som den 30 Juni 1860 afgaf betänkande om förändrad organisation af bankanstalterna, med flere i bankärenden förfarne personer; och hafva från flertalet af desse inkommit synnerligen sakrika och med omsorg utarbetade yttranden, hvilka

skola tillhandahållas det Utskott, till hvars handläggning denna proposition varder af Riksdagen öfverlemnad.

Med begagnande hufvudsakligen af det rikhaltiga material, som de nämnda yttrandena erbjudit, har inom Finans-departementet uppgjorts ett förslag till omarbetning i vissa delar af 1864 års ofvan bemälda kungörelse, hvilket blifvit af Kongl. Maj:t gilladt; men som Kongl. Maj:t ansett Sig i ett så viktigt ämne som detta icke böra lagstifta utan Riksdagens medverkan, så vill Kongl. Maj:t, under åberopande af hvad härvid bilagda protokollsutdrag innehåller, härmed till godkännande jemväl af Riksdagen framlägga den förändrade författning rörande enskilda sedelutgifvande banker, som enligt nämnda förslag skulle utfärdas, så lydande:

§ 1.

Enskilda, som vilja ingå bolag i ändamål att genom en vald styrelse drifva bankrörelse med rätt att utgifva egna banksedlar, skola hos Kongl. Maj:t om nådig tillåtelse dertill sig anmäla och dervid inlemna de för bolaget antagna bolagsreglor. Befinnas dessa öfverensstämma med denna lag samt lag och författningar i öfrigt, och finner Kongl. Maj:t den bankinrättning vara för landet nyttig, meddelas tillåtelse till bankrörelsens drifvande enligt bolagsreglorna; *Kongl. Maj:t dock förbehållet att, vid hvar tionde år efter denna författnings utfärdande anställd förnyad granskning af bolagsreglorna för alla dåvarande sedelutgifvande bankbolag, deri vidtagna de ändringar, som, beträffande grundfondens belopp eller i öfrigt kunna finnas vara af förändrad lagstiftning eller andra omständigheter påkallade.*

§ 2.

Delegarne i sådant bankbolag, *hvilket kan ingås för viss tid eller ock utan någon tidsbestämning*, böra vara svenske medborgare, till antalet minst tretio, och svare de, en för alla och alla för en, för uppfyllandet af alla bankbolagets förbindelser. De kallas solidariska bolagsmän.

§ 3.

De solidariska bolagsmännen stånde öppet att, till förstärkande af bankens grundfond, med sig förena lottegarer, hvilkas ansvarighet för bolagets förbindelser begränsas af deras lotters fulla belopp. De kallas kommandit-

delegare; och må sådana icke i bolaget inrymmas för mer än högst hälften af det belopp, de solidariska bolagsmännen uti grundfonden insatt.

§ 4.

Egare af kommanditlotter må ej tillerkännas rättighet att deltaga i andra beslut å bolagsstämma, än val af revisorer, till hvilket uppdrag jemväl de må kunna utses.

§ 5.

Mom 1. Solidarisk bolagsman, dess arfvinge eller sterbhusdelegare vare ej berättigad att, *innan tid ute är, för hvilken bolaget må vara ingånget*, ifrån bolaget afgå, eller någon af sina lotter å annan person öfverlåta, med mindre bolaget dertill samtyckt. Begäran derom aumäles skriftligen hos styrelsen och pröfvas å den ordinarie bolagsstämma, som hålles under nästföljande räkenskapsår.

Mom. 2. Kommanditdelegare må sina lotter till annan person öfverlåta, efter anmälan hos bolagets styrelse och under iakttagande i öfrigt af de föreskrifter, bolaget i sådant afseende bestämt.

§ 6.

När solidarisk bolagsman från bolaget afgått eller ny sådan deri vunnit inträde, skall uppgift härom, genom styrelsens försorg, efter hvarje ordinarie bolagsstämma, så väl aflemnas till vederbörande Rådstufvurätt, för att i dess inteckningsprotokoll intagas, som ock i allmänna tidningarne kungöras.

§ 7.

Mom. 1. I banken skall finnas en förteckning öfver samtliga såväl solidariska bolagsmän som kommanditlottegar, hvilken förteckning tillika skall innehålla uppgift om det antal lotter, en hvar innehar.

Mom. 2. I denna förteckning skola alla behörigen skedda förändringar i eganderätten till lotter genast antecknas.

Mom. 3. En hvar, som sådant önskar, stånde fritt att, å de tider banken hålles för allmänheten öppen, af denna förteckning taga kännedom,

äfvensom att, emot afgift, erhålla till riktigheten af vederbörande tjänsteman bestyrkt utdrag derutur.

§ 8.

Bolagsreglorna böra innefatta bestämmelser i följande hufvudsakliga ämnen:

- a) om beloppet af grundfonden;
- b) huruvida kommanditlottägare må inrymmas och på hvilka vilkor, deribland särskildt om den andel i vinsten, som skall dem tillfalla;
- c) om grunderna för rösträttighets utöfvande vid bolagsstämma;
- d) om antalet af styrelsens ledamöter, hvilka vid hufvudkontoret böra vara minst fem;
- e) om antalet af revisorer och om tiden för revisionen, som årligen bör förrättas;
- f) om bankens rörelsegrenar; börande uttryckligen stadgas, att egna eller andra enskilda bankers lottbref ej få såsom säkerhet för försträckning emottagas;
- g) om sättet för vinnande af ändring i bolagsreglorna;
- h) om tiden för ordinarie bolagsstämma, som minst en gång årligen bör hållas, och om vilkoren för sammankallande af extra bolagsstämma;
- i) om bildandet af en reservfond och om den andel af årliga vinsten, som till densamma skall öfverföras; samt
- k) om bankens upphörande på grund af bolagsstämmbeslut.

§ 9.

Bankbolags af de solidariska bolagsmännen insatta grundfond må ej understiga En million kronor.

§ 10.

Mom. 1. Denna grundfond skall inom ett år, räknadt från den dag banken för allmänheten öppnas, vara till fulla beloppet i rikets gällande mynt inbetald, samt den i § 13 här nedan bestämda andel deraf till grundfondshypotek förvandlad och i allmänt förvar nedsatt, i enlighet med hvad denna lag och bolagets regler i öfrigt derom närmare bestämma.

Har ej den grundfond blifvit inom nu stadgade tid på berörda sätt insatt, vare oktrojen förverkad.

Mom. 2. Hafva kommanditlottegare blifvit i bolaget inrymda, varde likaledes det belopp, hvarmed den ursprungliga grundfonden sålunda förstärkes, insatt inom ett år, räknadt från den dag, den dertill öppnade teckning afslutats.

§ 11.

Grundfonden bör i lika lotter fördelas. Lottbref skall alltid ställas på en namngifven person och må ej utfärdas förr än hvad till grundfonden hör är vordet insatt, såsom derom i § 10 stadgas.

§ 12.

Insatt grundfond *äfvensom sådan reservfond, som på grund af föreskrift i bolagsreglorna blifvit bildad*, må ej genom utdelning minskas, så länge bankrörelsen fortfar, och icke heller vid dennas upphörande i vidsträcktare mån, än att återstoden fullt motsvarar beloppet af bolagets utlöpande och gällande förbindelser af alla slag.

§ 13.

Mom. 1. Utaf grundfonden skall styrelsen, enligt af bolaget meddelade närmare föreskrifter, förvandla minst sextio procent till grundfondshypotek af sådan beskaffenhet, som här nedan sägs.

Mom. 2. Dessa grundfondshypotek skola bestå af så beskaffade räntebärande obligationer, *som enligt särskilda af Kongl. Maj:t meddelade föreskrifter få i sådant afseende antagas* eller af skuldebref, in-tecknade i jordegendom å landet inom hälften af senast fastställda taxeringsvärde, eller uti fastighet i stad inom hälften antingen af brandförsäkringsvärdet eller af sist fastställda taxeringsvärdet; börande likväl alltid byggnad i stad, för att in-teckning deri må kunna såsom grundfondssäkerhet antagas, vara brandförsäkrad uti någon med vederbörligen stadfästadt reglemente försedd brandförsäkringsinrättning inom landet.

§ 14.

Mom. 1. Grundfondshypoteken pröfvas af bolaget jemte Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, eller den, han i sitt ställe förordnar att pröfningen

öfvervara, samt godkännas, när de finnas vara af den beskaffenhet, förestående paragraf omförmäler, och i öfrigt anses innefatta *erforderlig* säkerhet.

Mom. 2. Vid utbyte af säkerheter, hörande till grundfonden, förfares på enahanda sätt som vid den första pröfningen.

§ 15.

Grundfondshypoteken skola uti landtränteriet eller annat allmänt förvar nedläggas i kassakista, försedd med särskilda lås, hvartill styrelsen och *det vid bankens hufvudkontor anställda allmänna* ombud hafva hvar sin nyckel.

§ 16.

Mom. 1. De solidariska bolagsmännen i bankbolag skola sig emellan utse en styrelse, hvilken eger att enligt den instruktion, som af bolaget utfärdas, och under sådan kontroll af offentlig myndighet, som i denna lag stadgas, banken förvalta och i alla mål för bolaget lagligen tala och svara.

Mom. 2. En hvar delegare, som till styrelseledamot utses, skall i bankens förvar deponera minst ett lottbref, hvilket icke, så länge han i styrelsen qvarstår, får från banken utlemnas.

§ 17.

Mom. 1. Ledamot af styrelsen kan från sin befattning skiljas genom i behörig ordning fattadt bolagsstämmbeslut.

Mom. 2. Afgående styrelseledamot förblifver ansvarig för de åtgärder, i hvilka han deltagit, tilldess, efter i vanlig ordning skeende revision, ordinarie bolagsstämma beviljat ansvarsfrihet.

§ 18.

Namnen på styrelsens ledamöter samt på dem, hvilka ega att underskrifva bolagets banksedlar och öfriga förbindelser, skola efter hvarje ordinarie bolagsstämma äfvensom då någon förändring i dessa afseenden eljest inträffar, anmälas hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och införas i allmänna tidningarne.

§ 19.

Styrelsen åligger:

att när som helst hålla bankens räkenskaper och handlingar tillgängliga för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, eller *vid banken anställt allmänt ombud*, samt för den särskilda undersökning Kongl. Majt eller *Chefen för Dess Finans-departement* kan finna för godt att låta anställa;

att, till kontroll öfver behörigt iakttagande af det i § 26 föreskrifna förhållande mellan kassa och utelöpande banksedlar, vid hufvudkontoret och de afdelningskontor, der allmänna ombud finnas anställda, enligt formulär, som af *Finans-departementet* meddelas, hålla särskilda böcker öfver beloppet dels af utelöpande banksedlar och dels af inneliggande sådana valutor, hvilka enligt nämnda paragraf må till kassa hänföras, samt att, deruti vid afslutande af hvarje dags rörelse i nämnda hänseenden införa noggranna anteckningar, utvisande det förhållande, som då eger rum;

att genast efter hvarje månads slut, i närvaro af vederbörande allmänna ombud, enligt formulär, som från *Finans-departementet* meddelas, upprätta och derefter ofördröjligen till nämnda departement insända en öfersigt af bankens ställning; börande denna öfersigt jemväl innehålla uppgift om upp- och utlåningsränta samt diskonto, som, under den tid öfersigten omfattar, varit i banken gällande;

att jemväl i öfrigt meddela *Chefen för Finans-departementet* alla de upplysningar, rörande banken, som af honom äskas;

att, så snart ändring i upp- eller utlåningsränta eller diskonto beslutes, genast derom i allmänna tidningarne kungöra;

att efter verkställd revision till *Finans-departementet* insända revisionsberättelsen, äfvensom att låta införa densamma i allmänna tidningarne och

att ställa sig till noggrann efterrättelse hvad denna lag bjuder samt de af Kongl. Maj:t fastställda bolagsreglor föreskrifva.

Förekommer vid någon bank i sådan bok öfver förhållandet mellan kassa och utelöpande sedlar, som här ofvan omförmäles, osann eller missledande uppgift, hvars oriktighet ej kan på tillfredsställande sätt förklaras, ankomme det på Kongl. Maj:t att återkalla den banken lemnade tillåtelse att egna banksedlar utfärda.

Sker eljest afvikelse från denna lag eller gällande bolagsreglor, då skall i de fall, hvarom i §§ 26 och 29 sägs, tillämpas hvad der finnes stadgadt. I andra fall må, der det anmärkta förhållandet ej inom en månad rättas, det ankomma på Kongl. Maj:t att vid svårare afvikelse förklara bolaget hafva förverkat rättigheten att bankrörelse bedriva.

§ 20.

Enskildas förhållanden till banken må ej för allmänheten yppas.

§. 21.

Bankens hufvudkontor må endast i stad öppnas.

§ 22.

Genom kungörelse i allmänna tidningarne skall tillkännagifvas, när banken öppnar *eller slutar* sin rörelse; och skall underrättelse om dagen, då sådant sker, till Finans-departementet insändas.

§ 23.

Förr än banken öppnar sin rörelse, skall inför Kongl. Maj:ts Befallningshafvande styrkas:

a) att inför Rådstufvurätten i den stad, der bolagets hufvudkontor är beläget, blifvit i hufvudskrift förevisade och uti inteckningsprotokollet ordagrant intagne såväl den af Kongl. Maj:t för bolaget utfärdade tillståndsrörelse, som ock bolagsreglorna, samt att Rätten på bolagets bekostnad låtit i allmänna tidningarne införa kungörelse om det ingångna bolaget;

b) att uppgift å de bolagsmän, hvilka i enlighet med denna lag för bolagets förbindelser äro solidariskt ansvariga, blifvit ej allenast aflemnad till samma Rätt och i dess inteckningsprotokoll intagen, utan ock i allmänna tidningarne kungjord;

c) att till banken blifvit å lotterna inbetalade minst tio procent af grundfonden, äfvensom att handlingar, hvilka bolaget efter pröfning godkänt, äro hos banken aflemnade till säkerhet därför att återstoden af grundfonden varder, jemlikt § 10, inom ett år i banken insatt.

§ 24.

Förrän banken börjar att utgifva egna banksedlar, skall tillika inför Kongl. Maj:ts Befallningshafvande styrkas:

a) att grundfondshypotek, i värde motsvarande minst 25 procent af grundfonden, blifvit på föreskrifvet sätt i allmänt förvar nedsatta;

b) att profblanketter till banksedlarne blifvit till Finans-departementet aflemnade;

c) att uppgift å de personer, som skola banksedlarne underskrifva, blifvit uti allmänna tidningarne införd.

§ 25.

Värda, sedan bankbolag fullgjort hvad rörande rättighet till egna banksedlars utgifvande är sagdt, kommanditlottegare i bolaget inrymda, vare bolaget, der det på den sålunda vunna förstärkningen vill sedelutgifning grunda, pligtigt att, innan det dertill må anses berättigadt, inför Kongl. Maj:ts Befallningshafvande särskildt styrka, att grundfondshypotek, motsvarande minst sextio procent af förstärkningen, ytterligare blifvit i föreskrifven ordning nedsatta i allmänt förvar.

§ 26.

Mom. 1. Bankbolag, som till utgifvande af egna banksedlar är berättigadt, må ej utlemna eller i allmänna rörelsen på en gång hålla större belopp, än som motsvaras af:

a) värdet af bankens grundfondshypotek och andra dermed jämförliga, af banken i allmänt förvar nedsatta säkerhetshandlingar, hvilka för ändamålet blifvit enligt bestämmelserna i § 14 godkända, börande nämnda hypotek och säkerhetshandlingar, för så vidt de skola kunna tjena såsom grund för sedelutgifning, till minst halfva beloppet bestå af så beskaffade räntebärande obligationer, som i § 13 omförmälas, och må de icke i sådant hänseende användas till större belopp än som motsvarar bankens grundfond och den reservfond, som enligt föreskrift i bolagsreglorna blifvit i banken bildad;

b) bankens vid hufvudkontoret och de afdelningskontor, der allmänna ombud finnas anställda, befintliga tillgångar af i riket lagligen gällande mynt och Riksbankens sedlar äfvensom bankens behållning af i Riksbanken på löpande räkning insatta medel, dock med den inskränkning dels att å riksbankssedlar och behållning af nyssnämnda slag sedelutgifning må grundas endast så länge berörda sedlar i riket utgöra lagligt betalningsmedel och af Riksbanken vid anfordran enligt deras lydelse inlösas, dels ock att samtliga

de i denna punkt omförmälda tillgångar, med undantag af guldmynt, icke må såsom grund för sedelutgifning användas till större belopp än som, sammanlagdt med värdet af de i sådant afseende enligt nästföregående punkt använda hypoteker och säkerhetshandlingar motsvaras af grundfonden, beräknad en och en half gång samt banken tillhörig reservfond af den i samma punkt nämnda beskaffenhet;

c) bankens vid hufvudkontoret och dess nyssberörda afdelningskontor befintliga tillgångar af myntadt och omyntadt guld, beräknadt, så vidt det ej utgöres af i riket lagligen gällande mynt, efter det i Riksbankens räkenskaper för guld af samma slag upptagna värde;

skolande derjemte vid beräkning af det belopp egna banksedlar, som bankbolag må utlemna eller hålla i rörelsen utelöpande, iakttagas, att detta belopp icke må utgöra mera än tre gånger beloppet af den kassa, som banken liktidigt innehar; och må i sådant afseende till kassa hänföras endast vid hufvudkontoret och de afdelningskontor, der allmänna ombud finnas anställda, befintliga tillgångar af lagligen i riket gällande mynt samt riksbanks-sedlar äfvensom bankens behållning af i Riksbanken på löpande räkning insatta medel; de båda sistnämnda dock endast så länge riksbanks-sedlarne i riket utgöra lagligt betalningsmedel och af Riksbanken vid anfordran enligt deras lydelse inlösas.

Mom. 2. Finnes vid någon bank den sedelutgifningsrätt, som enligt nästföregående moment densamma tillkommer, vara öfverskriden, skall banken för hvarje dag sådant förhållande eger rum till statsverket erlägga ett belopp af Ett tusen kronor. Varder det anmärkta förhållandet ej rättadt inom tio dagar eller inträffar det vid samma bank oftare, ankomme på Kongl. Maj:tt att återkalla det banken lemnade tillstånd att egna banksedlar utgifva.

§ 27.

Mom. 1. De af bankbolag utgifna banksedlar skola utställas till innehafvaren att utan ränta vid anfordran inlösas, och underskrivas af minst två bland styrelsens ledamöter samt en bankens tjensteman, som dertill af styrelsen förordnas.

Banksedlar få endast lyda å tio, femtio, etthundra, femhundra och ett tusen kronor samt tills vidare, och intilldess Kongl. Majt annorlunda förordnar, jemväl å fem kronor.

Mom. 2. De skola till storlek och form vara så beskaffade, att papperet till dem å 5 och 10 kronor är 4,5 tum i längd och 2,5 tum i bredd, till dem å 50 och 100 kronor 5 tum i längd och 4,5 tum i bredd, samt

till dem å 500 och 1,000 kronor 7,5 tum i längd och 4,5 tum i bredd, allt efter Kongl. Stadgan om mått och vigt den 10 November 1865.

Mom. 3. Banksedlar må tillverkas af ofärgadt papper, dock icke till likhet med Riksbankens sedlar. Om tryckning eller gravering ankomme på bolaget att bestämma; dock bör banksedels valör alltid vara tydiligen utmärkt.

§ 28.

Banksedel skall ovilkorligen, då den i bankens hufvudkontor till in-
vexling företes, inlösas med *lagligen i riket gällande mynt*; dock må till in-
lösen jemväl användas Riksbankens sedlar, så länge de i riket utgöra lagligt
betalningsmedel och af Riksbanken vid anfordran enligt deras lydelse *inveclas*.
Vägras inlösen af banksedel, som bankbolag utgifvit, vare banksedelinnehaf-
varen berättigad att, jemte kapitalet, åtnjuta ränta efter sex för hundra
om året, från den dag inlösen blifvit vägrad, intilldess betalning kan
erhållas.

§ 29.

Brister bankbolag i skyldigheten att sina utgifna banksedlar vid an-
fordran inlösa, ege innehafvaren, efter deremot genom notarius publicus verk-
ställd protest, för hvilken kostnaden skall drabba bolaget, om förhållandet
anmälan göra hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, hvilken, derest det ej
genast kan visas, att hindret af tillfällighet härrört, ofördröjligen skall om
förhållandet till Kongl. Maj:t inberätta och under tiden bankrörelsen in-
ställa. På Kongl. Maj:t ankommer att besluta huruvida bankens *sedel-
utgifningsrätt eller* oktroj i sådant fall skall vara förverkad.

§ 30.

För infriande af sina utelöpande banksedlar eger bankbolag att, om
behovet sådant kräfver, efter dertill af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande
erhållet tillstånd, använda större eller mindre del af bankens grundfunds-
säkerheter; i hvilket fall bankbolagets sedelutgifningsrätt dock skall minskas
med det belopp, hvartill de föryttrade säkerheterna varit uppskattade; sko-
lande bankbolaget, så snart möjligen ske kan, återbringa dessa säkerheter
till behörigt belopp.

§ 31.

Mom. 1. Enskild banks räntebärande förbindelse, ställd till innehafvaren, eller till viss man eller ordres, må ej lyda å mindre belopp än 500 kronor.

Mom. 2. Insättningsbevis med eller utan ränta skall ställas till viss man och innehålla, att öfverlåtelse deraf bör till nye egarens säkerhet i banken anmälas.

§ 32.

Mom. 1. Bankbolag vare berättigadt att begagna tryckta eller graverade blanketter ej blott till banksedlar, utan ock till lånereversaler, qvittenser, kontrakter och bevis.

Mom. 2. De qvittenser, som banken meddelas, gälla endast såsom verifikationer, men må icke öfverlätas eller i rörelsen utlemnas.

§ 33.

Bankbolag må ej drifva handel med annat än guld och silfver, in- och utrikes vaxlar samt allmänna räntebärande papper, ej heller ega annan fastighet, än som för bankens inrymmande är behöfligt; men vara oförhindradt att inropa pantsatt eller utmätt egendom, som utbjudes på auktion, dervid bankens rätt och säkerhet kan vara beroende; dock med iakttagande deraf, att sådan egendom åter varder försäld, så snart detta utan förlust för banken kan ske.

§ 34.

Vid fordringars utsökande njute bankbolag samma rätt till handräckning, som för Riksbanken nu är eller framdeles varder beviljad; börande lagsökning för fordran inom en månad från förfallotiden anställas.

§ 35.

Har bankbolag, enligt något räkenskapsårs behörigen reviderade bokslut, gjort sådana förluster, att bankens reservfond och tio procent af den

grundfond, som de solidariska bolagsmännen insatt, gått förlorade, då skall banken ställas under utredning, och bolaget derefter upplösas, så framt ej bolaget, på en af denna anledning *ofördröjligen* sammankallad bolagsstämma, förklarar sig villigt att inom tre månader *derefter*, genom erforderligt tillskott å lotterna, återställa grundfonden till dess behöriga belopp.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande åligge noggrannt tillse, att sådant bolagsstämmobeslut inom sagde tid blifvit fullgjordt. Har ej så skett, varde bolaget ovilkorligen under utredning stäldt.

§ 36.

De allmänna ombud, hvarom i denna författning förmäles, förordnas af Chefen för Finans-departementet, som jemväl eger att bestämma vid hvilka kontor utom hufvudkontoren dylika ombud skola finnas anställda och att nödig instruktion för dem utfärda.

Deras aflöning, hvars belopp af Kongl. Maj:t bestämmes, utgår tillsvidare och intilldess annorlunda förordnas, af statsmedel.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

C. Fr. Wern.

*Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms
Slott den 8 April 1874.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: BREDBERG,
BERG,
Friherre LEIJONHUFVUD,
WÆRN,
WENNERBERG,
BERGSTRÖM,
Friherre ALSTRÖMER och
WEIDENHIELM.

Härefter anförde föredragande Departements-chefen, Statsrådet Wærn i underdånighet:

“Då den tid, för hvilken flertalet af de enskilda sedelutgifvande bankerna erhållit oktrojer, snart löper till ända, vågar jag påkalla Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet på angelägenheten af att nu taga i betraktande, huruvida några förändringar i föreskrifterna uti Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse af den 20 Maj 1864 böra göras, innan nya oktrojer meddelas åt dem af dessa banker, som derom göra anhållan.

Med ledning af erfarenheten under de tio år, som förflutit sedan nämnda kungörelse utfärdades, torde något annat allmänt omdöme om ändamålsenligheten af deruti meddelade stadganden ej med skäl kunna fällas,

än att gällande banklagstiftning i förening med bankstyrelsernas kloket och omtänka lemnat de mest utmärkta resultat i en snabb men tillika säker och naturlig utveckling af penningrörelsen och i samband dermed af handel och industri inom landet samt af nationalvälmågan i allmänhet. Ehuru vid sådant förhållande det kunde synas såsom om i en så ändamålsenlig lag någon rubbning eller förändring icke borde ske, har det dock förefallit mig såsom om just nämnda starka utveckling af penningrörelsen, hvilken vid tiden för den nämnda lagens utfärdande ej kunde anas, påkallade nya eller i viss mån förändrade stadganden med syfte förnämligast att för en så stor rörelse betrygga tillvaron af en större metallisk fond, såsom grundval för dess säkerhet, än som under nu gällande bestämmelser varit för handen. Då derjemte visat sig, att några skärpta kontrollföreskrifter, hvilka jag med anledning af vissa i de enskilda sedelutgivande bankernas kvartalsuppgifter sig företeende förhållanden funnit nödigt meddela, föranledt ryckningar i penningmarknaden och stor föränderlighet i vaxelkurserna just vid tiderna för dessa uppgifters aflemnande, så har det äfven syntts behöfligt att, genom några tilläggsbestämmelser till gällande lagstiftning, begränsningen af sedelutgifningsrätten gjordes mera beroende af konstanta och mindre af vid de så kallade uppvisningsdagarne förekommande tillfälliga förhållanden, än nu är fallet. Och slutligen har äfven i andra afseenden behof af ändringar i nu gällande bestämmelser förekommit, föranledda dels af förändrade förhållanden dels i vissa fall af andra åsikter än som år 1864 voro rådande.

Då således lagstiftningen i så invecklade och grannliga förhållanden, som de hvilka röra bankväsendet, befanns i större eller mindre mån påkalla förändringar, ansåg jag mig böra inhemta så många sakkunniga personers åsikter, som lämpligen lät sig göra, och dervid ej inskränka mig till ofvanstående eller några andra speciela frågor, utan, med särskildt påpekande af hufvudgrunderna i nu gällande lagstiftning för att derom framkalla yttranden, tillika hos dem som tillfrågades anhålla, att de ville uttala sig öfver ämnet i hela dess vidd och hvarje särskild del deraf, i hvilken de kunde anse ändringar eller tillägg behöfliga. Med Eders Kongl. Maj:ts nådiga samtycke afläts dertfore i September sistlidet år cirkulärer af ett detta syfte motsvarande innehåll icke blott till styrelserna för samtliga enskilda sedelutgivande banker, utan ock till ordförande och deputerade bland fullmäktige i Riksbanken, till ordförande och verkställande direktörer för de större icke sedelutgivande bankinrättningarne, till kvarlevande ledamöter af den komité, som den 30 Juni 1860 afgaf betänkande om förändrad organisation af bankanstalterna, m. fl. i bankärenden hemmastadde personer, och från flertalet har jag erhållit synnerligen sakrika och med omsorg utarbetade utlåtanden, hvilka jag, derest Eders Kongl. Maj:t skulle bifalla min framställ-

ning om aflåtande af en nådig proposition i ämnet till Riksdagen, anhåller, måtte få öfverlemnas till det Utskott, som kommer att behandla frågan.

Öfvergående nu till redogörelse för de särskilda frågor, som jag anser påkalla Eders Kongl. Maj:ts nådiga afseende och bestämmande, anhåller jag att då först få redogöra för hvad som förekommit med hänsyn till stadgandet om ett visst *minimibelopp* för sedelutgifvande bankbolags af dess solidariska bolagsmän insatta *grundfond*. Då bankrörelsen vunnit en så utomordentlig utsträckning och i jemnbredd dermed penningvärdet undergått så betydligt fall, att i båda dessa hänseenden det 1864 bestämde minimibeloppet för grundfond nu måste anses vida ringare i betydighet än hvad det då var, hade jag bland ämnen, om hvilka jag i ofvanberörda cirkulärer begärde utlåtaende, upptagit detta, och har styrelsen för en bank förklarat sig anse minimibeloppet, som nu är bestämdt till 1,000,000 R:dr, böra höjas till 2,000,000 kronor; styrelserna för trenne banker, af hvilka två å sina grundfonder nu hafva mindre belopp än halfannan million, hafva ansett minimum för grundfond böra till nämnda belopp förhöjas, och styrelserna för två banker hafva ansett ökningen temligen likgiltig, men utan olägenhet kunna ske med en hel eller half million, hvaremot styrelserna för tre banker, ehuru de ansett förhöjning önskvärd, dock för närvarande afstyrkt en sådan, och alla öfriga tillfrågade ansett nuvarande stadgande lämpligen böra oförändradt bibehållas.

“Ovedersägligen ligger det,“ yttrar en bankstyrelse “trygghet för landet i sin helhet deri, att de enskilda bankernas kapital står i rätt förhållande till deras affärsutsträckning“; men ehuru sanna dessa ord äro, kan dock vid dem erinras, att den trygghet som här åsyftas icke med säkerhet vinnes genom att höja minimibeloppet för grundfonden, ty äfven en bank med en större grundfond kan utsträcka sina affärer alltför långt, hvaremot en bank, som med jemförelsevis ringa affärsutsträckning har en mindre grundfond, icke behöfver i nämnda hänseende ingifva någon oro. Då nu flera banker i landet finnas, som med grundfonder, icke öfverstigande nu föreskrifna minimibelopp, utöfvat en för deras orter mycket gagnande verksamhet, utan att hafva gjort sig skyldiga till några öfverdrifter, finner jag ej skäl att genom stadgande af högre minimibelopp tvinga dessa banker att antingen öka sina grundfonder till belopp, å hvilka de möjligen icke kunna bereda sina aktieegare skälig vinst, eller ock att med sin nyttiga rörelse upphöra.

Deremot anser jag, att, om Eders Kongl. Maj:t vid pröfning af någon banks anhållan om förlängning i sin oktroj skulle finna den redan vunna utsträckningen af dess rörelse nog stor i förhållande till den för banken under den nya oktrojen föreslagna grundfond, det bör tagas i nådigt öfvervägande, huruvida icke den sökta oktrojen må vägras, derest icke missförhållandet genom grundfondens förhöjning blir häfdt.

I afseende å den vigtigaste och derjemte svåraste delen af banklagstiftningen, den om de enskilda bankernas *sedelutgifningsrätt*, hafva de på cirkuläret lemnade svaren varit af så mycket större intresse, som det, i den mån penningrörelsen inom landet tillväxt, blifvit en alltmera stadgad öfvertygelse hos tänkande bankmän, att förändringar i nu gällande banklagstiftning i detta hänseende påkallades, och dertill nu kommit de af mig redan antydda olägenheter, som visat sig vid tidpunkterna för de periodiska kontrollerna å efterlefnaden af hithörande bestämmelser.

Det i princip från gällande lagstiftning mest afvikande af inkomna ändringsförslag är utan tvifvel det, att, till förekommande af de häftiga fluktuationerna i penningemarknaden, sedelutgifningsrätten i sin helhet borde för hvarje bank begränsas till ett visst bestämt förhållande till dess grundfond, i hvilket afseende af flere blifvit föreslaget, att sedelutgifningen skulle få uppgå till halfannan gång grundfonden och i ett af de afgifna svaren, att den utöfver halfannan gång grundfonden äfven skulle få uppgå till beloppet af reservfonden. Utom ändamålsenligheten af en sådan bestämmelse för vinnande af det angifna syftet har till stöd för densamma blifvit anfördt, att de praktiska olägenheterna af rättigheten att utgifva sedlar på kassabehållningar af riksmünt och riksbankens sedlar icke med bibehållande af denna rätt kunde afhjelpas och att lämpligare grund för en banks sedelutgifning än dess kapitalstyrka icke kunde finnas, hvarjemte för det föreslagna förhållandets riktighet erfarenheten åberopats. Emot förslaget har åter blifvit anfördt, att det vore godtyckligt; att sedelutgifningens rätta grund vore bankens tillgång på säkerheter och allmänhetens behof af cirkulerande mynt; att man genom att stadga ett visst till siffran fastställt förhållande mellan grundfonden och de utelöpande sedlarne riskerade att bestämma proportionen antingen för hög, hvarmedelst just åstadkommes hvad som genom förändringen skulle motverkas, eller för låg, då under en stark utveckling af landets affärsverksamhet en verklig kris lätt skapades i följd af den brist på bytesmedel, som måste frammanas genom en dylik bestämmelse, och att det förhållande att vårt land jemförelsevis så obetydligt berörts af de stormar, som under de senaste åren skakat vår verldsdel's börser, i väsendtlig mån torde böra tillskrifvas den omständighet att sedelutgifningsrätten icke uteslutande bundits inom vissa begränsade belopp, utan kunnat efter behof ökas; vidare att behofvet af rörelsekapital inom de särskilda orterna vanligen vore olika, icke blott under olika tider af året, utan ock i mån af vexlande konjunkture, och att derföre sedelutgifningsrätten icke borde inskränkas inom trånga, på förhand fixerade gränser; utan gränserna för denna rätt ega en viss uttänjbarhet, som bankerna sjelfva kunde reglera, under förbehåll att sedelutgifningen dock alltid hvilade på fullt säker grund, men att deremot den föreslagna bestämmelsen saknade all sådan tänjbarhet.

Då icke blott bankernas tillgångar på säkerheter eller kassabehållningar, som kunna berättiga till sedelutgifning, utan äfven rörelsens behof af cirkulationsmedel äro mycket föränderliga, fruktar jag, att den nämnda föreslagna bestämmelsen, som utan tvifvel skulle hindra de hastiga rubbningar, som omvexlingarne i tillgångarne kunna medföra, deremot skulle öka olägenheterna af vaxlingar i allmänhetens behof af rörelsemedel och möjligen till skada för handel och industri fördröja afhjelpandet af ett deruti en gång inträdt missförhållande mot tillgångarne. Innan man bestämmer sig för ett förslag af en så stor principiell olikhet mot nu gällande lagstiftning, förefaller det mig därför som man borde söka om möjligt åstadkomma nu öfverklagade olägenhetens undanrödjande med mindre ensidigt genomgripande åtgärder.

Såsom medförande betydande och väsentliga fördelar och därför väl förtjent af att, i händelse ny lagstiftning för sedelutgifvande banker verkliggen skulle komma i fråga, tagas uti öfvervägande, har uti två af de inkomna svaren blifvit framhållet det i Nordamerikas förenta stater nu gällande sättet för bestämmande af de enskilda bankernas sedelutgifning, enligt hvilket dervid endast och allenast tagas i betraktande för ändamålet i allmänt förvar nedsatta säkerhetshandlingar. Emot deposition af amerikanska 5 procents statsobligationer, tagna till 90 procent af namnvärdet, utlemnas från Finansdepartementet blanketter till sedlar. Endast mot sådana depositioner kunna bankerna erhålla sedlar och endast med återlemnande af sedlar kunna de få tillbaka obligationerna. I det fall att med notarialprotest visas, att en bank icke vid anfordran inlöst sina sedlar, säljes af Finansdepartementet ett motsvarande belopp af de utaf samma bank deponerade obligationerna, och icke förr än samtliga sedlar blifvit behörigen betalda kunna således dessa säkerheter användas till betäckande af annan skuld, så att sedlarnes värde är alldeles oberoende af bankernas förvaltning i öfrigt.

Utän tvifvel ligger det något tilltalande i ett system af denna enkelhet och som låter sig så följdriktigt tillämpas, men, utom det inkast, som redan vid framställningen deraf i ett afgifvet svar blifvit gjordt, nemligen att ett så betydande uppköp af obligationer som det, hvartill, om detta system antoges, våra enskilda banker skulle blifva tvungna, icke borde dem åläggas med mindre än att man ansåge förhållandena nödvändiggör antagandet af alldeles nya grunder för sedelutgifningen, så synes mig äfven andra och viktiga skäl tala emot det nämnda systemet. Det står nemligen i oskiljaktigt samband med grundsatsen af ovilkorlig förmånsrätt för sedelhafvaren till deponerade säkerheter, hvilken nu ej hos oss gällande grundsats blifvit lifligt bestridd i de flesta af de på cirkuläret inkomna svaren, såsom i sig sjelf oriktig, nedsättande förtroendet till bankerna i alla andra hänseenden än i fråga om godheten af deras sedlar och på detta sätt, i den icke obe-

tydliga mån allmänheten nu vant sig att för förräntningen af sina lediga kapital anlita bankerna, motverkande sparsamhet och görande det för bankerna omöjligt att såsom hittills tillhandahålla för den allmänna rörelsen nödiga medel. Dertill kommer, att, på det systemet skall kunna anses medföra dermed åsyftad trygghet, depositionerna måste, såsom också blifvit uppgifvet, ske till ett icke obetydligt högre värde än sedelbeloppet och att det oakadt bankerna alls icke frikallas från hållandet af den kassa, som för den punktliga inlösningen af deras sedlar äfvensom för deras affärer i öfrigt erfordras, så att detta system således för bankerna medför stor tunga. Utan att såsom i Amerika vara åtföljdt af bestämmelser om huru stor kassa bankerna böra hålla, innebär systemet ingen garanti för att icke med sedelinslösningen större eller mindre dröjsmål kunna blifva förenade, och äfven säkerheten för den slutliga inlösningen är enligt systemet beroende deraf att icke statsobligationerna falla under det värde, hvartill de blifvit upptagna. Sådant kan dock inträffa i följd af krig eller andra olyckliga förhållanden, och då skulle tvifvel, om de enskilda bankernas samtliga utelöpande sedlar hafva sitt värde eller ej, i hög grad försvåra landets ställning.

Öfvergående från de mera principiella förändringar, som i nu varande lagstiftning blifvit ifrågasatta, till de särskilda framställningar, som i afseende å sedelutgifningen blifvit gjorda, tillåter jag mig att i minnet återkalla de derom nu gällande bestämmelserna.

Dessa innehållas i § 26 af kungörelsen af den 20 Maj 1864 och äro: att sedelutgifvande bank ej må utlemna eller i allmänna rörelsen på en gång hålla utelöpande större belopp egna sedlar, än som sammanlagdt i värde motsvaras af

- a) i allmänt förvar nedsatta grundfondshypotek;
- b) behållningen i egna kassor af rikets mynt och Riksbankens sedlar;
- c) guld och silfver efter den beräkningsgrund för värdet, som för Riksbanken är eller blir föreskrifven;
- d) behållning af i Riksbanken insatta medel;
- e) för kassakreditiv lemnade, med grundfondshypoteken jemförliga säkerhetshandlingar, i den mån kreditiven äro anlitade, dock aldrig till större belopp än 50 procent af bankens hela grundfond.

I § 13 af nämnda kungörelse är stadgad, att sedelutgifvande banks grundfond skall till minst 60, högst 75 procent förvandlas till grundfondshypotek, bestående till minst en tredjedel af lätt säljbara räntebärande obligationer och till den öfriga delen af intecknade skuldebref.

Af dessa paragrafer framgår således, att sedelutgifning må grundas på säkerheter, på kassabehållning, på i Riksbanken insatta medel och på guld eller silfver; samt att densamma, så vidt den grundas på annat än säkerheter, icke är inskränkt genom någon bestämmelse om dess högsta belopp,

men om den grundas på säkerheter är begränsad, i afseende å grundfondshypotek till högst 75 procent och i afseende på kreditivsäkerheter till högst 50 procent af grundfonden, eller sammanlagdt till högst 125 procent af grundfonden, hvarjemte, hvad kreditivsäkerheten angår, en särskild inskränkning förefinnes i bestämmelsen att sedelutgifning på dem kan grundas endast i den mån kreditiven äro anlitade. I de allra flesta af de på cirkuläret ingångna svaren har blifvit yrkadt, att all sedelutgifning enligt punkt e) af § 26 d. v. s. på grund af kreditivsäkerheter måtte upphöra, och har såsom motiv härför blifvit anfördt, att det skäl, som 1864 föranledde intagandet af nämnda punkt, eller önskan att befrämja den för affärsverksamheten gagneliga, men då ännu i sin linda varande kreditivrörelsen, numera förlorat sin betydenhet; att säkerheter, på hvilka sedelutgifningsrätt grundades, borde vara den banks egendom, som utsläppte sedlarne, och således kunna af denna bank disponeras, hvaremot kreditivsäkerheter voro på år och dag bundna; att det aldrig på förhand kunde med tillförlitlighet beräknas, till huru stort belopp dessa säkerheter finge för ändamålet tagas i anspråk; att utan mycket besvär och svårighet ingen tillförlitlig kontroll kunde hållas öfver deras befintlighet, samt att oberäkneligheten af kreditivfordringarnes belopp föranledde bankerna att hålla och således ur allmänna rörelsen draga större kassa, än hvad med bestämdare grund för sedelutgifningen skulle vara fallet.

I utbyte mot denna sålunda underkända grund för sedelutgifningen har blifvit tillstyrkt, att bankerna skulle få grunda sedelutgifning på innehafvande säkerheter af lika beskaffenhet med grundfondshypoteken, eller på lätt realisabla obligationer, dervid några få bankstyrelser icke föreslagit någon begränsning af beloppet, en bankstyrelse önskat dess bestämmande till lika belopp med grundfonden och det stora flertalet ansett samma begränsning böra bestämmas som nu är gällande för kreditivsäkerheternas förhållande till grundfonden, eller 50 procent af dess belopp. Betydande röster hafva dock äfven höjts dels för borttagandet af den ifrågavarande sedelutgifningsgrunden utan någon ersättning och dels för begränsning af sedelutgifningsrätten på grund af säkerheter till beloppet af grundfonden eller af grundfonden och reservfonden sammanlagda.

Delande i allo den åsigt, enligt hvilken sedelutgifningsrätt på grund af kreditivsäkerheter bör upphöra, anser jag, att i följdriktig tillämpning af grundsatsen att säkerheter, derå sedelutgifning må grundas, skola vara bankens verkliga egendom, sedelutgifning på sådan grund ej bör få utsträckas längre än till beloppet af bankens kapital, till hvilket jag dock räknar ej blott grundfonden utan äfven reservfonden, för så vidt denna ej kan före bankens upphörande såsom vinstmedel utdelas och således verkligen är sammanslagen med öfriga del af kapitalet, från hvilken det då ej torde finnas skäl att i detta afseende för densamma göra någon skilnad. Att för sedel-

utgifning på grund af säkerheter medgifva en mera utsträckt frihet anser jag deremot så mycket mindre behöfligt, som redan lossandet af hvarje samband med kreditiven och upphäfvande af allt beroende utaf deras anlåtande innebär en utvidgning af sedelutgifningsrätten. Endast några få större banker hafva till hela det nu medgifna förhållandet emellan kreditivsäkerheternas belopp och grundfonden begagnat denna rätt, och den nämnda begränsningen kan derföre icke anses medföra några praktiska olägenheter. Enligt kvartalsrapporterna för den 31 December 1873 begagnade endast 5 banker sedelutgifningsrätt på grund af säkerheter i större utsträckning än sammanlagda summan af grundfond och reservfond, och det öferskjutande beloppet utgjorde för dem alla ej mera än 1,107,000 R:dr.

Med en bestämmelse att bankerna må grunda sedelutgifning på grundfondshypotek och dermed jemförliga säkerheter till sammanlagda beloppet af grundfond och reservfond följer naturligen upphäfvande af föreskriften i § 13 af förenämnda kungörelse om ett visst maximum, 75 procent af grundfonden, som må till grundfondshypotek förvandlas. Deremot kan jag ej i förändringen se tillräckliga skäl, att, på sätt blifvit yrkadt, såsom derefter öfverflödigt, äfven upphäfva minimibestämmelsen, så att hela § 13 af kungörelsen skulle utgå.

Emot i samma paragraf föreskrifna fördelning af grundfondshypoteken, enligt hvilken dessa skola till minst en tredjedel bestå af lätt säljbara räntebärande obligationer och till den öfriga delen, som således kan utgöra två tredjedelar af hypotekens hela belopp, af intecknade skuldebref, har blifvit invändt, att de skäl, som vid lagens stiftande nödvändiggjorde en bestämmelse att s. k. realsäkerheter skulle få såsom hypotek godkännas, numera upphört; att intecknade skuldförbindelser vanligen voro utgifna med lång uppsägningstid och att anvisandet för infriande af å vista förbindelser på så svår-realisabla tillgångar som fastighetsinteckningar hvarken principiellt eller praktiskt vore nöjaktigt; att tvärtom grundfondshypotek borde när som helst, fast möjligen med uppoftning, kunna realiseras samt att inteckningar icke utan olägenheter, äfven för fastighetsegarne, kunde genom köp gå ur hand i hand. Såsom skäl att i större mån än hittills grunda sedelutgifningen på obligationer har derjemte blifvit anfördt, att lätt säljbara obligationer kunde när som helst realiseras; att de hade en vidsträcktare marknad och att, med större frihet att grunda sedelutgifning på obligationer, bankerna, då behof af sedlar blefve känbart, kunde genom uppköp af obligationer förskaffa allmänheten den kvantitet af bytesmedel, som rörelsen kräfde. Och har på dessa skäl blifvit yrkadt, att de säkerheter, på hvilka sedelutgifning må grundas, borde utgöras af lätt realisabla värdepapper, enligt någras åsigt till hela beloppet, enligt andras till två tredjedelar af beloppet och enligt fleras till halfva beloppet och resten i inteckningar. Emot förenämnda åsigt

har blifvit invändt, att intet skäl förefunnes, hvarför ej inteckningar skulle kunna säljas på fondbörs, och exempel att så skett blifvit anfördt från utlandet. En af de bankstyrelser, som ifrat för omsättning af grundfondshypotekens hela belopp i lätt realisabla värdepapper, har derjemte uttalat den önskan, att öfvergången icke måtte blifva för hastig, på det att icke för stora svårigheter måtte uppstå vid inteckningars omplacering.

Med erkännande af sauningen af allt, som blifvit i denna fråga yttradt om obligationers företräden i vissa hänseenden framför inteckningar, bör dock, enligt min åsigt, de senares företräde i ett stadigare värde framför den stora föränderligheten i de förras med deraf följande risk af förlust och lätt inträffade omöjlighet att genom tvungen hastig försäljning af en stor mängd obligationer erhålla påräknade belopp äfven tagas i betraktande. En bank måste alltid hålla en icke obetydlig kassa, och kan svärigen utöfva sin rörelse utan att komma i besittning af valutor, af hvilka, äfven under förutsättning af att banken blifvit mycket illa skött, en stor del måste vara lätt realisabel; derjemte ålägges den af nu gällande lagstiftning att hafva $\frac{1}{3}$:del af grundfondshypoteken i lätt säljbara obligationer. Det är först sedan allt detta blifvit realiseradt och jemte dåliga eller af annan orsak osäljbarara fordringar blott $\frac{2}{3}$:delar af grundfondshypoteken d. v. s. halfva det ursprungliga aktiekapitalet eller derunder återstår, som, under förutsättning att sedlar ännu äro utelöpande och bankens godhet så betviflas af allmänheten, att betalning jemväl af dessa och öfriga à-vista-förbindelser påfordras, behof kan uppstå att försälja inteckningarne. Under dessa förutsättningar och då således obligationer till $\frac{1}{3}$:del af grundfondshypotekens belopp nyss blifvit kastade på marknaden, torde tvångsförsäljning af ännu flera sådana vid en ställning, som redan är svag, blifva förenad med icke blott uppoffringar, utan med verklig ruin. Kan banken under sådana förhållanden räddas, så måste det ske genom hjälp af någon annan eller flera andra banker, starka nog att förlägga densamma under den tid, som fordras för inteckningarnes inkasserande efter förutgången uppsägning eller deras realiserande på annat sätt; och finnes åter ingen sådan hjälpare, så är det antagligt, att det för den olyckliga bankens fordringsegares gemensamma bästa — att icke tala om dess aktieegares — är bättre, att den upphör med vidare inlösning af sina sedlar, än att densamma, för att punktligt tillfredsställa de derefter förstkommandes anspråk, uppoffrar sådana fordringsegares intressen, hvilkas fordringar ännu icke äro förfallna eller som icke äro i tillfälle att genast infinna sig.

I följd af dessa betänkligheter kan jag ej understödja förslagen om en lagförändring, genom hvilken det skulle åläggas bankerna att i obligationer omplacera sina inteckningar, helst, på sätt anmärkt blifvit, denna åtgärd skulle vara förenad med olägenheter för allmänheten. Men då nuvarande maximum

för grundfondshypoteken borttages och de säkerheter, hvarå sedelutgifning får grundas, må uppgå till grundfondens och reservfondens sammanlagda be-
lopp, bör fördelningen mellan de olika slagen af säkerheter ske med hän-
syn dertill, att det vid den större utsträckning, i hvilken bankerna antagli-
gen komma att grunda sin sedelutgifning på säkerheter, är önskligt, att till-
ökningen i dessa må bestå af sådana, som äro lätt säljbara, och det torde
således böra stadgas, att minst hälften af de säkerheter, på hvilka en bank
vill grunda sedelutgifning, skall bestå af räntebärande obligationer. I stället
för den gamla okontrollabla definitionen å dessa, att de skola vara lätt säljbara,
hemställer jag i enlighet med ett derom gjordt yrkande, att det måtte få
bero på föreskrifter af Eder Kongl. Maj:t, hvilka obligationer må såsom
säkerheter antagas.

I afseende å öfriga grunder för bankernas sedelutgifning hafva menin-
garne i synnerhet varit delade i fråga om lämpligheten af att fortfarande
tillåta sedelutgifning på grund af behållningar i de enskilda bankernas kas-
sor af riksbankens sedlar. Rösterna emot och för bibehållandet af denna
särskilda grund äro ungefär lika talrika, och om till de förra räknas de,
som önska sedelutgifningens beroende af helt nya och från de nu gällande
skiljaktiga grunder, så blir deras antal, som önska en förändring i detta
hänseende, det större.

Skälen, som blifvit anförda emot fortfarande tillåtelser för de enskilda
bankerna att emot behållningar i sina kassor af Riksbankens sedlar utgifva
egna, äro: att denna grund för sedelutgifningen vore alltför lätt rörlig, och
att ingen annan säkerhet vore så lätt rubbad och skingrad som riksbanks-
sedlar; att penningväsendet skulle vinna i stadga, om de enskilda bankernas
likasom Riksbankens sedelutgifning vore uppuren af klingande valuta; att de
enskilda bankernas regleringar af riksmynsunderlaget för utelöpande sedlar
tidtals medfört brist på rörelsemedel; att de hvarje qvartal återkommande ryck-
ningarne i penningeförhållandena hufvudsakligen torde hafva sin grund der-
uti att sedelemmission vore tillåten på bankernas hela rörliga kassa, hvilken dock
utöfver sedelinvexlingen hade att möta äfven andra förbindelser; att kassa-
behållning i allmänhet vore underkastad en ständig förändring till sitt be-
lopp, men att den del deraf, som bestode af guldmynt, antagligen icke så
ofta och i så betydlig mån underginge förändring, samt slutligen att, om det
ålades de enskilda bankerna att med guld eller silfver inlösa sina sedlar, så
borde ock den behållning i deras egna kassor, som skulle tjena till underlag
för sedelutgifningen, icke bestå i annat än klingande valuta.

För stadgandets bibehållande har åter blifvit anfördt: att bankerna icke
missbrukat sin sedelutgifningsrätt, som visat sig medföra full trygghet; att,
äfven om man skulle antaga, att de enskilda bankernas verksamhet vore för
stor och vådlig, sedelutgifningen dock icke motsvarade den väsendtligaste

delen af deras rörelses omfång; att sjelfva sedelemmissionen vore till beloppet vexlande och icke kunde till visst, på förhand bestämdt belopp begränsas, utan bestämdes af de valutor, hvilka skulle utgöra motsvarande säkerhet för allmänheten, samt till någon del måste vara rörliga och till beloppet föränderliga; att hvarje i en banks rörliga tillgångar inträffande minskning, såsom härrörande af sedelvexling eller infriande af andra bankens förbindelser, direkt eller indirekt ledde till motsvarande minskning i den utelöpande egna sedelstocken; att dess belopp naturligtvis finge i hvarje fall rätta sig efter beloppet af de fonder eller säkerheter, hvarå sedelutgifningen vore grundad, och alltså minskas i den mån, som dessa nedginge; att vidare, då lätt säljbara obligationer utgjorde den önskvärdaste af till säkerhet för sedelutgifningen afsedda valutor, derföre att man ansåges kunna när som helst realisera dem till mynt, man icke borde fränkänna detta mynt egenskapen af lämplig valuta mot sedelemmissionen; att ett redan för sedelinlösningen användbart materiel företrädesvis syntes böra berättiga till utgifvande af motsvarande belopp banksedlar; att kassabehållning så mycket påtagligare innebure den säkerhet, som för sedelutgifning kunde erfordras, som den hufvudsakligen just för upprätthållandet af sedelinvexlingen blifvit anskaffad; att det knappt syntes billigt, så länge Riksbankens sedlar gällde såsom mynt, att de skulle förlora denna egenskap så fort de inkommit i en enskild banks kassahalf; att, äfven om riksbankssedlar skulle förlora sin egenskap af lagligt betalningsmedel, de dock lätt kunde förvandlas i sådant; att betänkligt vore, det den praktiska följden af åtgärden kunde framträda i ett bankernas bemödande att hålla kassan låg; samt slutligen, att följderna af den föreslagna förändringen ej kunde beräknas i vidsträcktare mån, än att den måste föranleda förminskande af sedelutgifningen så väl vid de enskilda bankerna som vid Riksbanken och således en inskränkning af landets rörelsemedel, som befarades kunna blifva alltför stor.

Särskildt har derjemte af styrelsen för en bank i Norrland blifvit framhållet, att det nordliga Sverige under 5 à 6 månader hvarje år vore afstängdt från all lättare beröring med hufvudstaden och den egentliga penningeverlden, samt således endast med stor svårighet och dryga kostnader skulle under denna tid kunna förskaffa sig erforderlig förstärkning af sitt guldförråd; och att tillgång på ledigt kapital der vore vida mindre än i de större städerna och äldre kulturbygderna inom fäderneslandet, men deremot den industriela verksamheten stadd i stark tillväxt och af sådan beskaffenhet, att den kräfde stora förskott, hvarför ock bankerna, så vidt på dem berodde, icke kunde vara hugade att afträda hittills tillgodonjuten rätt att jemväl på Riksbankens sedlar grunda sedelutgifning.

I sammanhang med frågan, om eller i hvad mån sedelutgifning må grundas på behållning i egna kassor af Riksbankens sedlar, bör tagas i be-

traktande, om sedelutgifning fortfarande bör få grundas på behållning af i Riksbanken insatta medel. Halfva antalet af de bankstyrelser, som ansett sedelutgifningsrätt på grund af behållning i egna kassor af Riksbankens sedlar böra upphöra, har deremot ansett den fortfarande böra medgifvas på grund af behållning af i Riksbanken insatta medel. Endast i tvänne svar hafva motiv blifvit anförda hvarför den borde upphöra, nemligen att sådana behållningar skulle vara tillfälliga, och att denna rätt medförde olägenhet för Riksbanken, utan att bereda hvarken allmänna rörelsen ökad trygghet eller de enskilda bankerna någon fördel. Deremot har en bankstyrelse ansett den böra fortfara såsom stadigare än behållningen i egna kassor, men böra inskränkas till 25 % af grundfond och aldrig få beräknas högre än medeltalet af hvad som under de sista tio dagarne varit innestående.

Anförda skäl emot fortfarande rättighet att grunda sedelutgifning på i egna kassor ineliggande behållning af Riksbankens sedlar äro egentligen trenne, nemligen att den verkliga tillvaron af en sådan behållning alltid kan vara föremål för tvifvel, att penningeväsendet skulle vinna större stadga, om de enskilda bankernas sedelutgifning vore i likhet med Riksbankens grundad på guld, och att de ryckningar i penningmarknaden vid tiden för kvartalsuppgifternas aflemnande, som tillskrifvas kassabehållningarnes alltför stora rörlighet, antagligen skulle upphöra, om sedelutgifning ej vidare finge grundas på riksbankssedlar, hvartill ytterligare kommer jemförelsen med det ifrågasatta åläggandet för de enskilda bankerna att inlösa sina sedlar med guld. För fortfarande rätt att grunda sedelutgifning på kassa af Riksbankens sedlar äro anförda skäl, med förbigående af dem, som särskildt röra de norrländska förhållandena, också egentligen trenne, nemligen, att rörligheten i penningmarknaden icke vore beroende af riksbankssedlarnes användning till underlag för sedelutgifning, att dessa sedlar vore till sådant underlag särdeles egnade och särskildt hade företräde framför äfven de lättast säljbara obligationer, samt att åtgärden skulle åtföljas af en minskning af rörelsemedel i landet, som befarades skola blifva ganska stor.

Lemnande nu åsido det skäl, som hemtats från förslaget om bankernas skyldighet att inlösa sina sedlar med guld, såsom tillhörande frågan om sedelinlösningen, anser jag det först och främst böra, så godt sig göra låter, undersökas, i hvilken utsträckning de enskilda bankernas sedelutgifning skulle utan minskning af landets rörelsemedel eller, i allt fall, utan en för handel och industri menlig rubbning af penningmarknaden, kunna grundas på metallisk kassa, och i hvad mån föreslagna åtgärder i sin helhet kunna väntas dertill gifva anledning.

Sammandraget öfver de enskilda bankinrättningarnas kvartalsuppgifter för den 31 December 1873 utvisar, att beloppet af de enskilda sedelutgifvande bankernas utelöpande sedlar då var 67,213,000 R:dr och deras obegagnade sedelutgifningsrätt 13,183,000 R:dr, så att sedelutgifningsrätten på

det hela var 80,396,000 R:dr. Denna rätt var grundad på grundfunds-	
hypotek 33,567,000 R:dr och på kassa, bestående af behållningar i hufvud-	
och afdelningskontoren	R:dr 14,139,000: —
vexlingskassa i Stockholm	„ 13,584,000: —
samt på löpande räkning i Riksbanken	„ 8,462,000: —
tillsammans	„ 36,185,000: —

och följaktligen för skilnaden 10,644,000 R:dr på kreditivsäkerheter. Riksbankens metalliska kassa utgjordes åter, enligt uppgift deröfver för samma dag, af guld 14,916,000 R:dr, silfver 14,437,000 R:dr och hos bankinrättningar eller handelshus å utrikes ort innestående medel 11,552,000 R:dr, tillsammans 40,905,000 R:dr, så att, med tillägg af 30 millioner, med hvilka sedelstocken må öfverstiga nämnda tillgångar, Riksbankens sedelutgifningsrätt var 70,905,000 R:dr. Deremot hade den utelöpande sedlar 44,725,000 R:dr och andra i sedelstocken inräknade förbindelser 22,447,000 R:dr, så att dess obegagnade sedelutgifningsrätt alltså var 3,733,000 R:dr. Det framgår häraf, att de enskilda bankernas kassabehållningar nämnda dag med 6,832,000 R:dr öfverstego Riksbankens hela inom landet varande guld- och silfverförråd, uppgående till 29,353,000 R:dr, och att, om de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt icke finge grundas på riksbankssedlar, utan endast på metallisk kassa och säkerheter, samt det för dem, i ungefärlig likhet med hvad för Riksbanken är bestämdt, föreskrefves, att summan af utelöpande sedlar icke finge öfverstiga den metalliska kassan med mera än ett belopp, lika summan af deras grundfonder 46,649,000 R:dr och reservfonden 3,361,000 R:dr eller tillsammans för 50,010,000 R:dr, så skulle de dock, för att upprätthålla en så stor sedelutgifning som den, hvar till de enligt nu gällande bestämmelser varit den 31 December 1873 berättigade, behöft en metallisk kassa till belopp af 30,386,000 R:dr, således, äfven det, öfverstigande Riksbankens inom landet varande metalliska kassa. Om nu de enskilda bankerna uttoge ett så stort belopp i guld och silfver ur Riksbanken, så skulle, under förutsättning att i öfrigt samma förhållanden, som den 31 December 1873 egde rum, ännu fortfore, Riksbankens metalliska kassa innalles nedgå till 10,519,000 R:dr eller till föga öfver föreskrifna minimum och Riksbankens sedelutgifningsrätt minskas till 40,519,000 R:dr. Efter afdrag från dess i sedelstocken inräknade förbindelser 22,447,000 R:dr af de enskilda bankernas enligt uppgift på löpande räkning innestående 8,462,000 R:dr skulle då af dessa förbindelser återstå 13,985,000 R:dr, och med bibehållande af ofvannämnda spelrum af obegagnad sedelutgifningsrätt 3,733,000 R:dr, hvilket icke är öfverdrifvet, skulle beloppet af Riksbankens utelöpande sedlar således nedgå till 22,801,000 R:dr, eller till föga öfver hälften af det belopp 44,725,000 R:dr, som nämnda dag var utelöpande.

Häraf skulle tydligen en allt för stor pression på penningmarknaden uppstå.

Också hafva icke de enskilda bankerna föreslagit åtgärder, ledande till så stort behof af metallisk kassa för upprätthållande af deras sedelutgifningsrätt. Ofvan anförda skäl rörande den större stadga, penningeväsendet skulle vinna, om de enskilda bankernas sedelutgifning vore i likhet med Riksbankens grundad på guld, är hemtadt ur svaret från en bankstyrelse, som på andra skäl önskar blifva bibehållen vid rättigheten att, på grund af riksbankssedlar, utgifva egna sedlar, och de bankstyrelser m. fl., som förordat upphäfvande af nämnda rättighet, hafva, ehuru säkert delande åsigten om önskligheten af den större stadga, grundvalen af guld skulle gifva, likväl icke såsom följd af den förordade åtgärden framhållit vinnandet af detta resultat i någon sådan större utsträckning. Många af de bankstyrelser, som förordat, att Riksbankens sedlar icke må få utgöra grund för sedelutgifning hafva, såsom redan anförts, ansett behållning hos Riksbanken fortfarande böra få såsom sådan grund beräknas. Några hafva lemnat rättigheten att till grund för sedelutgifning använda säkerheter uti obligationer eller in-teckningar utan all begränsning. Flertalet har ansett bestämmelsen, att kreditivsäkerheter, i den mån kreditiven blifvit anlitate, må dertill användas, böra utbytas mot tillåtelse att till 50 procent af grundfonden få utöfver grundfondshypothek utgifva sedlar på grund af säkerheter, hvilket, då grundfonderna uppgå till något öfver 46,600,000 R:dr, och kreditivsäkerheterna vid sistlidet års slut ingingo i beräkning af sedelutgifningsrätten till belopp af ungefär 10,600,000 R:dr, skulle innebära en utsträckning med 12,700,000 R:dr af bankernas nuvarande rättighet att mot säkerheter utgifva sedlar. Andra hafva dertill lagt reservfond, andra begränsat hela sedelutgifningen, utom den på grund af guld, till en och en half gång grundfonden eller en och en half gång grundfonden och dertill reservfonden o. s. v.

Frågan blir då icke längre den enkla, om sedelutgifning bör få grundas på annan kassa än metallisk, utan delar sig i tvänne, nemligen först i hvilken utsträckning de bestämmelser, som nu meddelas, böra göra de enskilda bankernas sedelutgifning beroende af metallisk valutas anskaffande, och derefter i andra rummet, i hvad mån sedelutgifning lämpligare må grundas på obligationer eller in-teckningar än på behållning af riksbankssedlar, der-vid då bör tagas i betraktande, icke blott hvad som anförts emot eller för en föränderlig kassabehållnings beräknande i förenämnda hänseende, och huruvida öfverklagade olägenheter deraf må kunna undanrödjas, utan äfven om något visst förhållande af kassa till utelöpande sedlar bör bestämmas m. m., hvaraf sedelutgifningens reglerande utan störande inverkan på penningrörelsen kan bero.

Om det bestämdes, att all sedelutgifning utöfver beloppet af halfannan gång grundfonden och dertill reservfonden måste vara grundad på metallisk kassa, så skulle, med antagande i öfrigt af de förhållanden, som den 31 December 1873 egde rum, 8 banker, för att skydda sitt då utelöpande belopp af sedlar, behöfva 7,049,000 R:dr och 13 banker, för att bibehålla samma sedelutgifningsrätt, som de då hade, behöfva 13,372,000 R:dr i metallisk kassa. Detta synes mig vara rimliga tal, och tillstyrker jag alltså, med stöd deraf, meddelandet af denna bestämmelse.

Sedan silfver ej längre användes till annat än skiljemynt, anser jag med metallisk kassa endast böra förstås myntadt eller omyntadt guld, hvilket, för så vidt det ej utgöres af i Sverige lagligen gällande mynt, torde böra beräknas till det värde, hvartill det i Riksbankens räkenskaper upptages. I tvänne af de afgifna svaren har det blifvit yrkadt, att såsom metallisk kassa äfven måtte, i likhet med hvad för Riksbanken är stadgadt, få anses och räknas konstaterad förfallen fordran hos säker utländsk bank. Enligt den ena framställningen kunde dock denna rättighet för de enskilda bankerna lämpligen inskränkas till en eller två af de platser, mellan hvilka och vårt land lifligare handelsförbindelser egde rum, och som hade en marknad för de ädlare metallerna — i hvilket hänseende London stode främst och Hamburg dernäst — men då någon absolut säkerhet icke gäfves, utan man alltid kunde tänka sig en möjlig risk, så borde äfven beloppet för hvarje enskild bank begränsas till högst 25 procent af dess grundfond. Enligt den andra framställningen skulle rättigheten medgifvas efter vederbörlig pröfning och godkännande af för sådant ändamål uppgifna firmor. Mig förefaller det icke kunna nekas, att hvad som är metallisk kassa för Riksbanken äfven är det för en enskild bank, men tillika vara så svårt att gifva regler för kontrollen å beloppen af fordringar hos utländska banker eller föreskrifter för kronans ombud att pröfva utländska firmors godhet, att jag ej i anledning af dessa framställningar ser mig i stånd att tillstyrka något stadgande.

Sedan åt de enskilda bankerna skyldighet att, för all sedelutgifning utöfver ett visst förhållande till deras kapital såsom säkerhet, innehålla ett motsvarande värde i guld blifvit gifven all den utsträckning, som anses för närvarande kunna utan hämmande inverkan på landets penningarörelse därför stadgas, förekommer nu i ordningen att pröfva, huruvida inom det belopp, för hvilket de enskilda bankerna skulle tillåtas att grunda sedelutgifning på annan säkerhet än metallisk kassa, såsom sådan säkerhet må kunna antagas behållningar af Riksbankens sedlar och på löpande räkning i Riksbanken insatta medel,

eller om man med deras utslutande bör såsom säkerheter endast erkänna obligationer eller både obligationer och inteckningar eller derjemte äfven i Riksbanken insatta medel med eller utan särskild begränsning af deras belopp. Af hvad jag i det föregående nämnt, framgår, att i detta senare fall, d. v. s. om sedelutgifning icke må grundas på riksbankssedlar, så måste, för så vidt icke det för landet nödiga beloppet af omsättningsmedel skall minskas, sedelutgifningsrätten på grund af inteckningar eller obligationer betydligt ökas utöfver hvad jag ansett lämpligt eller beloppet af bankernas egande kapital.

De anspråk, man bör ställa på de säkerheter, som skola erkännas såsom grund för sedelutgifning, synas mig vara, att de skola innebära trygghet för sedlarnes *fulla* inlösning och för deras *punktliga* inlösning. Inteckningarne anses med vanliga föreskrifter för deras godkännande gifva absolut trygghet i det förra hänseendet, men lemna mycket öfrigt att önska i det senare. Med goda obligationer förhåller det sig tvärtom. De äro i regeln lätt säljbara och deras lämplighet att i följd häraf utgöra banksäkerheter är allmänt framhållen, men deras värde varierar oupphörligt, faller vid hög ränta och stiger vid låg, faller, om större belopp obligationer på en gång i marknaden utbjudas än denna ledigt kan upptaga, och stiger, om åter allmänhetens besparingar växa fortare än begärliga obligationer i marknaden utbjudas. Då man af i allmänt förvar nedsatta säkerheter fordrar trygghet för banksedlarnes fulla inlösning, böra obligationerna derföre endast i något visst, med hänsyn till i dem utfäst ränta bestämdt, förhållande till deras namnvärde mottagas, men någon tillförlitlig säkerhet för att deras värde icke vid behof af försäljning skall understiga äfven ett sålunda bestämdt förhållande till namnvärdet finnes icke. Det är omöjligt att angifva den gräns, till hvilken deras pris under kritiska tider kan falla, och under rätt svåra omständigheter, då allmänheten betviflar allt eller för möjliga eventualiteter vill hålla så mycket rörligt kapital, den kan öfverkomma disponibelt, kunna de åtminstone å större belopp blifva för alla praktiska ändamål osäljbara till något pris, ty vid så lågt pris att det, trots bestämd motvilja att köpa, dock framlockar spekulanter, måste ju ock köpesumman i sin helhet blifva jmförelsevis obetydlig. Fall kunna derföre inträffa, då obligationer icke lemna trygghet för vare sig punktlig eller full inlösning af utelöpande banksedlar, och i länder som Frankrike, der krig och politiska omvexlingar varit så täta, att man noga studerat deras följder, anses derföre utaf tänkande män deposition af obligationer såsom en dålig säkerhet för sedelemissionen. I Tyskland och Österrike åter har det senaste året varit rikt på erfarenhet af olyckor, i följd af genom

öfverspekulation framkallade starka vexlingar i värdet af såsom lätt säljbara ansedda säkerheter. Lyckligtvis för oss hafva vi inga omedelbara anledningar att med tanke på dylika olyckor reglera vårt bankväsende, men då intet land kan förlita sig på att blifva oberördt af penningekriser, framkallade utaf politiska eller kommersiela vexlingar, anser jag försigtigheten bjuda att ej genom banklagstiftningen föranleda penningemarknadens beroende af stadigt värde hos ett enda slags säkerheter. Fordringar hos Riksbanken, betalbara vid anfordran, och i all synnerhet den såsom lagligt betalningsmedel gällande sedeln synas deremot uppfylla alla de anspråk, man kan göra på säkerheter för andra bankers sedlar. I sig sjelfva innebära riksbankssedlar full garanti för punktlig inlösen af de emot dem utgifna enskilda banksedlarne, och större trygghet för att fulla värdet vid denna inlösen skall erhållas, än den Riksbanken inger, kan ingen annan institution inom landet lemna. Också är det icke mot säkerheten såsom sådan, utan mot kassabehållningens och särskildt riksbankssedlarnes allt för stora rörlighet, som anmärkningar göras. Kassabehållningar kunna icke lämpligen, i likhet med inteckningar eller obligationer, nedsättas i allmänt förvar, utan måste hållas rörelsen till handa och hafva dervid, på sätt anfördt blifvit, att utöfver sedelinvexlingen äfven möta bankernas öfriga förbindelser. Utan bankstyrelsernas särskilda omsorg att förebygga sådant, kan det derföre lätt hända, att kassabehållningarne nedgå under de emot dem utgifna sedlarnes belopp, och ehuru betryggande säkerheter i sig sjelfva än må anses vara, kan ingenting mera leda till upphäfvande af den trygghet, som med dem afses, än tvifvel om deras befintlighet. Denna anmärkning gäller icke blott riksbankssedlarne, utan äfven det präglade guldmyntet, hvilket således, om kassabehållningar underkännas, icke skulle kunna godkännas såsom säkerhet för sedelutgifning, om det icke vore i allmänt förvar nedsatt, då det åter vore ur den allmänna rörelsen undandraget. Vål har det blifvit anfördt, att kassabehållning, som utgöres af guldmynt, icke så ofta och i så betydlig mån, som andra sådana behållningar, undergår förändring, men äfven om antagligheten af detta förhållande medgifves, och erfarenhetsrön derpå kunna åberopas, innebär det dock icke något betryggande för att icke äfven guldmynt skulle i större utsträckning kunna ur de enskilda bankernas kassor uttagas, än deras egna sedlar dit inflyta.

Om man derföre vill bibehålla de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt på de säkerheter, som derför äro de i sig sjelfva mest lämpliga, och med guldmyntets spridaude genom de enskilda bankerna afses, att det icke blott blir på olika ställen inom landet fördeladt,

utan verkligen tillhandahållet den allmänna rörelsen, så synes mig den fråga, som bör undersökas, vara den, huruvida icke den visshet om verklig tillvaro af ett underlag för sedelutgifning, som, då detta underlag består af in-teckningar och obligationer, vinnes derigenom att dessa i allmänt förvar nedsättas, skulle, då underlaget består af kassa-behållningar och guld, kunna på annat sätt beredas; och då jag anser sådant kunna ske genom bestämda föreskrifter om den minsta kassa i förhållande till utelöpande sedlar, hvarje bank alltid för deras inlösning bör hålla inne, och om en viss gräns, utöfver hvilken annan kassabehållning än guld icke må berättiga till sedelutgifning, samt genom skärpta kontroller öfver befintligheten af uppgifna belopp i kassa inneliggande riksbanksedlar, så får jag i underdånighet till Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning framlägga ett förslag i detta syfte.

Jag tillstyrker, att det må åläggas hvarje enskild sedelutgifvande bank att alltid i kassa hålla minst så stort belopp, som motsvarar $\frac{1}{3}$ af beloppet af dess utelöpande sedlar; att, förutom grundfondshypotek och med dem jemförliga i allmänt förvar nedsatta säkerheter, äfven kassa må erkännas såsom grund för sedelutgifning, dock icke i större utsträckning än att sammanlagda beloppet af sedlar, utgifna på grund af grundfondshypotek, öfriga säkerheter och kassa, må uppgå till högst halfannan gång grundfonden och dertill reservfonden; att såsom en banks kassa må anses, dels vid dess hufvudkontor och de afdelningkontor, vid hvilka ombud äro anställda, befintliga behållningar af guld- och silfvermynt, som i Sverige äro lagligt betalningsmedel, samt Riksbankens sedlar och dels på löpande räkning i Riksbanken insatta medel; att det skall åligga bankerna att om dessa behållningars belopp vid hvarje dags slut hålla och i särskildt därför inrättade böcker införa noggranna anteckningar; samt att de ombud, åt hvilka tillsynen öfver bankerna må uppdragas, skola hafva skyldighet att tid efter annan och på dagar, om hvilka banken icke på förhand må erhålla kännedom, infinna sig vid bankgöromålens afslutande för dagen och kontrollera införda antecknings öfverensstämmelse med verkligheten.

Skulle mot all förmodan förekomma osanna eller missledande anteckningar, hvilkas oriktighet icke kan förklaras såsom ofrivillig, bör straffet därför blifva sedelutgifningsrättens förlust. Då det deremot genom uttagande från en bank af betydligt belopp i riksmünt på annat sätt än mot inbetalning af dess egna sedlar eller genom annan tillfällighet kan hända, att bankens kassabehållning nedgår under det föreskrifna minimum, eller att bankens sedelutgifningsrätt på annat sätt blifver öfverskriden, utan att sådant kunnat af bankstyrelsen hin-

dras, så skulle ett dylikt straff för denna förseelse blifva allt för strängt, men då den å andra sidan icke bör få passera utan allvarlig påföljd för banken, så hemställer jag, att bank, hvars sedelutgifningsrätt öfverskrides, må kännas skyldig att för hvarje dag sådant skett erlägga till statsverket 1,000 kronor och att, derest förhållandet icke inom 10 dagar rättas eller ofta återkommer, det må af Eders Kongl. Maj:t bero att upphäfva sedelutgifningsrätten.

Jemte dessa bestämmelser anser jag det till förekommande af de ryckningar i penningmarknaden, hvilka blifvit en följd deraf att bankernas kassabehållningar endast å de dagar, för hvilka kvartalsuppgifterna lemnats, blifvit af ombuden inventerade, ytterligare endast behöfva stadgas, att hädanefter månadsuppgifter skola publiceras och att i dem skola intagas *medelbeloppen för månaden* af begagnad och obegagnad sedelutgifningsrätt samt kassans förhållande till utelöpande sedlar. I alla uppgifter om kassabehållningen må det präglade, i Sverige lagligen gällande guldmyntet uti kassan inräknas, men till kontroll öfver den sedelutgifningsrätt, som endast kan grundas på guld, bör det särskildt angifvas.

Då såsom kassabehållning endast bör kunna räknas hvad som är lagligt betalningsmedel, så böra Riksbankens sedlar, derest de förlora denna egenskap, derefter icke längre få i kassan inberäknas eller sedelutgifning på dem kunna grundas. Ett stadgande härom synes mig därför böra bland bestämmelserna om de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt intagas och kan så mycket mindre anses öfverflödigt derföre att Riksbankens sedlars giltighet såsom lagligt betalningsmedel är genom Regeringsformen garanterad, som, derest statsmakterna om en grundlagsförändring blifva ense, den längsta tid, som för dess genomförande erfordras, är 4 år, men deremot den tid, för hvilken oktrojer, i hvilka hufvudvilkoren för bankernas existens och särskildt lagbestämmelserna om den för dem så viktiga sedelutgifningsrätten skola intagas, blifvit bankerna meddelade, hittills varit 10 år, och flera bankstyrelser hafva nu begärt, att vid nya oktrojers utfärdande en ännu längre tid måtte afses.

Ännu vida viktigare är dock att stadga, att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, på grund af innehafvande behållning af Riksbankens sedlar, skall upphöra, derest dessa sedlar icke vid aufordran med mynt inlösas. Allt, som kan sägas om öfverflödigheten för närvarande af en sådan bestämmelse, och de förhoppningar man på grund af landets större välmåga och kända kredit bör kunna hysa att, äfven om ett krig mot en öfvermäktig fiende skulle inträffa, nödiga medel till dess förande skola kunna genom beskattning och upplåning

anskaffas, utan att dertill behöfver anlitas utvägen af en sedelemission utöfver den, som enligt gällande bestämmelser kan grundas på den metalliska kassa, riksbanken då eger eller kan anskaffa. — Allt detta synes mig icke uphäfva skyldigheten för lagstiftaren att söka förebygga de olyckor, som kunde blifva en följd af tillåtelse för de enskilda bankerna att utgifva egna banksedlar på grund af innehafvande behållning af oinlösbara och derföre sannolikt i värde fallande riksbanksedlar.

Jag hemställer derföre, att det måtte stadgas, att de enskilda bankernas rättighet att på behållning i egna kassor af riksbankens sedlar grunda sedelutgifning måtte uphöra, såväl i det fall att riksbankens sedlar icke skulle vid anfordran med mynt inlösas som äfven om de icke längre komme att utgöra lagligt betalningsmedel.

I afseende på de enskilda bankernas *skyldighet att inlösa sina sedlar* kunna de å cirkuläret afgifna svaren indelas i trenne ungefär lika talrika hufvudgrupper, af hvilka den första, som omfattar 9 svar, fordrar, att bankerna skola vara ovilkorligen skyldiga att med mynt inlösa sina sedlar, till hvilken hufvudgrupp äfven böra räknas de 4 svar, hvilkas afgifvare också vilja, att en ovilkorlig sådan skyldighet bör stadgas, men icke inträda förr än mera guld blifvit i allmänna rörelsen spridt, och att det derföre antingen bör åt Eders Kongl. Maj:t öfverlemnas att bestämma tiden för skyldighetens inträdande, eller ock denna tid förklaras skola inträda, när riksbankens minsta sedelvalör blir 10 kronor.

Gent emot denna hufvudgrupp står en annan, bestående af 11 afgifna svar, hvaruti yrkas, att nuvarande bestämmelser må förblifva oförändrade och bankerna således fortfarande vara berättigade att med riksbankens sedlar inlösa sina egna, och 1 svar, som bland ämnen, i hvilka förändrade bestämmelser uppgifvas vara önskliga, icke upptager inlösningsskyldigheten. Mellan dessa båda grupper står den tredje, omfattande 11 svar, der mynts eller riksbanksedlars användande till inlösen gjorts beroende af vissa vilkor, i hvilket afseende föreslås i 6 af de nämnda svaren, att inlösningen skall ske i mynt »så länge riksbanken med mynt inlöser sina sedlar», och i de öfriga 5, att inlösningen må ske i mynt »eller riksbankens sedlar, så länge dessa för mynt i riket skola erkännas.»

I ett af de afgifna svaren har en sammanfattning af de fördelar och olägenheter, som skulle åtfölja bankernas åliggande att inlösa sina sedlar med mynt, blifvit gjord på följande sätt:

»Fördelarne synas vara:

- 1:o) ökad tillgång på mynt;
- 2:o) myntets större och lättare spridning i alla orter;
- 3:o) kreditsedlarnes användbarhet för alla sedelns funktioner;
- 4:o) egendomsvärdenas större öfverensstämmelse med det verkliga förhållandet mellan myntet och annat kapital;
- 5:o) ett minskadt beroende mellan bankerna inbördes;
- 6:o) en större garanti för beståndet af systemet i dess helhet.

Olägenheterna torde kunna anses vara:

- 1:o) ökad kostnad för landet genom tillhandahållande i alla banker af mynt för invexling af sedlar;
- 2:o) minskning i omsättningsmedel, åtminstone till en början;
- 3:o) deraf föranledt betryck för produktionen och rörelsen;
- 4:o) kostnad för bankerna till följd af nödvändigheten att försörja sig med utländska krediter;
- 5:o) försvåradt utbyte af bankernas sedlar på orter, der de ej hafva kontor;
- 6:o) en högst väsendtlig minskning i riksbankens rörelse, som icke kan undgå att medföra nedsättning i bankens inkomster.»

För att dessa med mycken insigt i ekonomiska förhållanden uttänkta fördelar och olägenheter skola i verkligheten uppkomma, torde dock erfordras mera än ett stadgande att innehafvare af enskilda bankers sedlar äro rättsligen befogade att för dem fordra guld. Dertill torde ock fordras, att guldmynt blifva i allmänna rörelsen bestämdt föredragna framför riksbankens sedlar och komma att deruti intaga den plats, som nu riksbankssedlarne innehafva, men för åstadkommande af ett sådant resultat torde större förändringar i allmänhetens upfattning och vanor behövas, än som kunna blifva en följd af förändring af en § i lagen för de enskilda bankerna.

I öfriga svar har såsom talande för bankernas åläggande att inlösa sina sedlar med guld blifvit anfördt:

att skäl ej förefunnes att utgifva sedlar å något annat än guld, och då hvarje sedel bör inlösas efter dess lydelse, måste de enskilda bankerna hafva både pligt och rätt att inlösa sina sedlar med guldmynt; att de enskilda bankerna borde till sin organisation ställas i paritet med Riksbanken, så att deras sedlar voro lika goda och hos allmänheten hade samma förtroende, hvilket torde vara det enda sättet att neutralisera den skada, nuvarande lydelse af § 72 Regeringsformen kunde åstadkomma; att den allmänna meningen mer och mer syntes mogna för den öfvertygelsen, att riksbankens sedlar borde upphöra att vara lagligt betalningsmedel; att det vore af stor vikt för det svenska penningväsendets stadga, att inlösningen af banksedlarne försigginge

med guld eller silfver i stället för, såsom nu vore stadgadt, med riksbankens sedlar, hvarigenom inträffat, att landets hela sedelemission uppbäres af blott den metalliska valuta, som riksbanken kunde innehafva, utan att stå i något på förhand bestämdt förhållande till denna valuta; att samtliga enskilda banker derefter finge med Riksbanken dela omtanken för anskaffande af den qvantitet ädla metaller, som för landets rörelse vore af nöden, samt att det metalliska myntet erhöle spridning kring landet i stället för att såsom nu ligga samlat i en af rikets gränsorter;

och emot bankernas förpligtande, att med guld inlösa sina sedlar:

att, då § 72 Regeringsformen tillerkände riksbankens sedlar egenkapen af mynt eller med andra ord af lagligt betalningsmedel, syntes det icke väl låta förena sig med detta grundlagsstadgande att i civil eller ekonomisk lag föreskrifva att en viss art af förbindelser — privatbank-sedlar — ovilkorligen skulle med klingande mynt inlösas;

att, utom det att detta grundlagsbud icke kunde genom någon undantagslag göras kraftlöst, låge det för öppen dag, att bankerna, som sjelfva åtnöjas med riksbanksedlar i liquid för alla sina fordringar, icke rimligen kunde åläggas att begagna annat betalningsmedel vid liquid af sina skulder; att bankerna derigenom skulle försättas i en undantagsställning med hänsyn till riksbanksedlarnes användande såsom lagligt betalningsmedel, oansedt någon anledning väl nu mera icke förefunnes att förutsätta möjligheten af dessas faliande i värde; att förslaget tillkommit för att, sedan Riksdagen icke bifallit sådan förändring af grundlagen, hvarigenom riksbankens sedlar skulle upphöra att under alla förhållanden vara lagligt betalningsmedel, genom att ålägga de enskilda bankerna att inlösa sina sedlar med mynt, gifva dessa sedlar ett sådant större värde än riksbankens, att grundlagsförändringen skulle blifva nödvändig för att återställa det rätta förhållandet; att det innebure den största orättvisa, då man ifrågasatte, att bankerna skulle hafva skyldighet att under alla förhållanden betala sina borgenärer med annan valuta än bankerna hade rätt fordra af sina gäldenärer, eller med andra ord att, om ettagio mellan guld och sedlar genom svåra konjunkturer skulle äfven här uppstå, hvilket vore möjligt, om än icke sannolikt, de enskilda bankerna skulle betala sina skulder med guld, men ej ega rättighet att för sina fordringar få annat än det mindre värda sedelmyntet; att om under sådana förhållanden bankerna icke liksom andra finge använda riksbankens sedlar såsom lagligt betalningsmedel, skulle de få vidkännas enorma förluster och lätt bringas till undergång; att stadgandet stode i strid med den regel, att en bank borde ur sin rörelse hemta medlen att uppfylla sina förbindelser, att det med fog kunde sättas i tvifvel, huruvida de afsedda ändamålen genom ett dylikt stadgande komme att vinnas, så att det t. ex., derest icke

kurserna dertill gäfvé särskild anledning, i hvilket fall ingen särskild föreskrift behöfdes, ej kunde förutsättas, att banker, som kunde uttaga guld ur riksbanken, skulle göra sig mycket kostnad eller besvär med införskrifvande deraf, och att riksbanken således i alla händelser skulle nödgas tillhandahålla den erforderliga metalliska kassan; att åtgärden otvifvelaktigt skulle betänkligt återverka på riksbanken vid en tidpunkt, då öfvergång till guldmyntfoten ställde så stora anspråk på detta institut; att folkets vanor voro fästade vid sedlar, så att mynt sällan eller aldrig efterfrågades; att det dessutom vore förknippadt med nästan ööfvervinneliga svårigheter för de många sedelutgifvande bankerna att åtaga sig inlösandet af sina sedlar med mynt, så länge utbytet inom landet i så öfvervägande grad verkställdes med sedlar; att, då den regel vore oeftergiffig, att smått pappersmynt förtränger det hårda myntet, det svårligen läte sig göra att ålägga bankerna inlösningskyldighet med guld, förrän riksbankens sedlar å 1 och 5 R:drs valör indragits; att, så länge man fortföre att utgifva sedlar på 10 R:dr och derunder, alla bemödanden att framtvinga spridande af guld skulle blifva fruktlösa; att för banker i inlandet tillhandahållandet af betydligare belopp guldmynt blefve en icke ringa börda, då hvarje bank måhända skulle anse sig nödsakad innehafva en behållning af dylikt mynt endast för att freda sig för chikan, och, hvad åter beträffade bankerna i de större sjöstäderna, att deras dagliga omsättning för det mesta vände sig i så stora belopp, att mynt upphörde att vara bekvämt betalningsmedel; att banker i aflägsna orter skulle nödgas ständigt hafva en ganska stor och betungande fond af guld eller ock utsätta sig för äfventyret af en tillfällig brist, som aldrig på förhand kunde beräknas, samt under vanliga förhållanden och med nuvarande kommunikationsanstalter icke å sådana orter kunde inom behörig tid afhjelpas; att guld för export komme att uttagas i de gränsorter, derifrån remiss fortast och med minsta kostnad kunde ega rum, att antagligen Göteborg blefve den ort, derifrån utförseln hufvudsakligen komme att ske, så att utväxlingen derifrån kunde blifva af större omfång, än att den af dervarande enskilda bank kunde skötas, och att derföre enda påföljden af stadgandet skulle blifva, att denna bank ej kunde begagna sin sedelutgifningsrätt, samt slutligen att det betungande för landsortsbankerna att tillhandahålla mynt blefve en premie för större banker att i landsorterna grunda afdelningskontor, hvilka, då sedelinlösnung endast vid hufvudkontor kunde åläggas, ej dermed skulle göra sig besvär.

Då § 4 af myntbestämmningslagen den 1 Mars 1830, som stadgar, att "alla liqvider och betalningar kunna hädaneftér såsom hittills i banksedlar fullgöras, der ej annat förbehåll gjordt är", synes mig vara i fullkomlig öfverensstämmelse med § 72 Regeringsformen, kan jag ej finna något grundlagsenligt hinder att i bestämmelse om de enskilda bankernas skyldighet att

inlösa sina sedlar intaga det förbehåll, att denna inlösning alltid eller i vissa fall skall ske med guld.

Frågan, huruvida ett sådant förbehåll är af behof påkalladt och med rättvisa och billighet öfverensstämmande, synes mig böra särskildt undersökas med hänsyn till de olika förhållanden, som ega rum, då Riksbanken med guld inlöser sina sedlar och då den dertill saknar förmåga.

I detta senare fall kan det icke vara med omtanke om penningevärdets stadga förenligt att göra värdet af de enskilda bankernas sedlar beroende af de förändringar, som kunna inträda i värdet af oinlösbara riksbanksedlar, och att frikalla de enskilda bankerna från all annan förbindelse mot dem, som innehafva deras sedlar, än den att för deras belopp anskaffa och tillhandahålla sådana till värdet föränderliga sedlar. De svåra olyckor, som måste blifva en oskiljaktig följd af Riksbankens oförmåga att inlösa sina sedlar, skulle blifva mångdubblade, om 27 andra banker derigenom finge rätt att inlösa sina sedlar med mindre värde än det, hvartill de utgifvit dem, och, enär fortfarande sedelutgifningsrätt icke kunde dem förvägras, att, om de så funne för godt, utgifva nya sedlar, för hvilka, ehvad säkerheter de än för dem kunde hafva i allmänt förvar nedsatt, de dock icke skulle hafva annan skyldighet än att inlösa dem med riksbankens sedlar, äfven om dessa möjligen skulle hafva sjunkit i värde betydligt under det ursprungliga eller det värde, som de hade, då de enskilda banksedlar utgäfvos, för hvilka liqvid af innehafvaren äskas.

Det åligger hvarje enskild bank att emot sina i allmänna rörelsen utelöpande sedlar hafva i allmänt förvar nedsatt säkerheter eller innehålla guld eller Riksbankens sedlar af antagligen fullt värde. Äfven utan att sedelinnehafvare tillerkännes förmånsrätt till nedsatta säkerheter, måste derföre de enskilda bankernas sedlar anses såsom vid anfordran betalbara bevis om särskildt med hänsyn till dem innehållna säkerheter till deras fulla värde. En del af dem har sannolikt blifvit utgifven emot det att mottagaren lemnat guld eller sådana säkerheter, som i allmänt förvar blifvit nedsatta, men äfven då detta icke varit förhållandet, utan mottagaren i utbyte mot sedlarne lemnat en vaxel eller sin egen förbindelse eller blott ett qvitto, så har det dock alltid varit underförstådt, att, emot det att banken såsom betalningsmedel begagnade sina sedlar, skulle den innehafva full valuta för deras inlösning. Om det nu tillåtes de enskilda bankerna att, äfven i den händelse att Riksbankens sedlar fallit i värde, med dem inlösa sina egna sedlar, så blifver icke allenast allmänna lagens föreskrift, att det, som försträckt är skall jemngodt och till fullo återgäldas, förbisedd, utan föreskrifterna derom, att de enskilda bankerna skola mot beloppet af sina utelöpande sedlar hafva i värde motsvarande, i allmänt förvar nedsatte grundfonds-

hypotek eller andra säkerheter eller guld eller Riksbankens sedlar eller på löpande räkning i Riksbanken insatta medel, blefve ju för alla öfriga säkerheter än de båda sistnämnda ett gyckel, enär en bank ju med säkerheter och guld, vida öfverstigande beloppet af sina utelöpande sedlar skulle få rättighet att med riksbankssedlar till undervärde inlösa dem, så att de visserligen icke längre i någon mån af dessa säkerheter eller guldets motsvarades.

Det har häremot blifvit invändt, att det innebure den största orättvisa, då man ifrågasatte, att de enskilda bankerna skulle hafva skyldighet att under alla förhållanden betala sina borgenärer med annan valuta än bankerna hafva rätt att fordra af sina gäldenärer, och att, om bankerna icke, derest Riksbankens sedlar fölle i värde, finge med dem verkställa alla sina liqvider, så skulle de få vidkännas enorma förluster och lätt bringas till undergång. Innan innehafvaren af enskilda bankers sedlar på grund af detta resonnement åläggas att därför mottaga Riksbankens, äfven i det fall att dessa sednare förlorat i värde, torde det böra undersökas, om samma resonnement verkligen är riktigt. Utan allt tvifvel skulle de enskilda bankerna lika som samtliga öfriga fordringsegare i landet i det förutsatta olyckliga fallet göra stora förluster, men frågan är, huruvida de enskilda bankerna skulle jemförelsevis göra större förluster än andra innehafvare af Riksbankens sedlar eller fordringsegare, som i liqvid nödgades att såsom fullgoda mottaga sådana sedlar, och om, till förebyggande af sådan större förlust för de enskilda bankerna, rättvisa och billighet alltså skulle kräfva, att de enskilda bankerna borde berättigas att inlösa sina egna sedlar med mindre värde än det, de för dem erhållit, och den öfriga allmänheten således underkastas förluster genom fallande i värde hos så väl de enskilda bankernas som Riksbankens sedlar.

De enskilda bankerna hade den 31 December 1873:

Fastigheter upptagna till	R:dr 456,000: —
Inventarier till	„ 187,000: —
eller egendom för	R:dr 643,000: —

Vidare hade de:

Grundfondshypoteker, upptagna i värde till	R:dr 33,567,000: —
och kassabehållningar	„ 38,624,000: —
	R:dr 72,191,000: —
emot utelöpande sedlar	„ 67,213,000: —
således säkerheter och kassabehållningar utöfver utelöpande sedlar	„ 4,978,000: —

samt slutligen fordringar „ 185,966,000: —

och deremot:

Skulder

för postremissvexlar „ 5,180,000: —

På upp- och afskrifning och depositionsräkningar inne-
stående „ 114,535,000: —

Upptagna lån „ 2,095,000: —

Saldon af räkningar „ 18,041,000: —

R:dr 139,851,000: —

Således fordringar öfver skulder „ 46,115,000: —

Summan af egendom „ 643,000: —

Säkerheter och kassabehållningar utöfver utelöpande
sedlar „ 4,978,000: —

och fordringar öfver skulder „ 46,115,000: —

eller R:dr 51,736,000: —

Motsvaras af deras grundfonder „ 46,649,000: —

Reservfonden „ 3,360,000: —

och outdelade vinster „ 1,726,000: —

R:dr 51,736,000: —

eller med andra ord af deras egande förmögenhet.

Om nu den olycka inträffade, att riksbanken icke förmådde inlösa sina sedlar och dessa fölle i värde, så skulle, derest de enskilda bankerna emottoge sina fordringar och inlöste andra förbindelser än utelöpande egna sedlar med riksbankens sedlar, dessa banker i likhet med alla andra fordringsegare i riket, af sådan deras förmögenhet, som de i fordringar utöfver skulder hade inom landet utestående och som blifvit dem med riksbankens sedlar betald, förlora så mycket som dessa sedlar fallit i värde. Vidare skulle de i likhet med landets öfriga innevånare förlora så mycket som deras i riksbanksedlar bestående kassabehållningar och deras fordringar hos riksbanken fölle i värde; men derpå att deras fordringar blefve dem med deras egna sedlar betalda eller derpå att större eller mindre del af deras sedlar blefve mot guld invexlade skulle de icke förlora, enär de för dessa sedlar fått full valuta, då de utbetalt dem. Deremot skulle, om de i det förutsatta olyckliga fallet fortfarande hade rätt att med riksbankens sedlar

inlösa sina egna, deras förenämnda förluster minskas med den vinst, de kunde göra genom att invexla sina sedlar med riksbankens, för hvilka efter deras prisfall de icke behöfde gifva så stor valuta, som de för ett motsvarande belopp af sina egna före olycksfallet utgifna sedlar erhållit. Om en enskild bank t. ex. före olyckan inköpt vaxlar till belopp af P. 10,000 sterling och betalt dem med 180,000 R:dr i egna sedlar, men efter olyckan kunde genom försäljning af P. 9,000 sterling erhålla 180,000 R:dr i riksbankens sedlar och dermed inlösa ett lika belopp af sina egna, så skulle den derpå förtjena P. 1,000 sterling. Och om en enskild bank, som inköpt och i allmänt förvar nedsatt säkerhetshandlingar, återförsålde dem, för att med provenuet inlösa egna sedlar, och dervid erhöle högre nominelt belopp i riksbanksedlar än det, hvartill dessa säkerhetshandlingar blifvit med egna sedlar inköpta, skulle den på rättigheten att med riksbankens sedlar inlösa egna göra en vinst, så att, om t. ex. obligationer, som blifvit inköpta för 100,000 R:dr, kunde i följd deraf att riksbankens sedlar förlorat 25 procent af sitt värde säljas för 125,000 R:dr i riksbanksedlar och dermed samma belopp af bankens egna sedlar inlösas, så hade banken gjort en vinst af 25,000 R:dr; och om på detta sätt en bank, hvilken för sin sedelutgifning af 1,250,000 R:dr i allmänt förvar nedsatt grundfondshypotek och andra säkerheter till samma nominela belopp, kunde med försäljningsprovenuet af dylika säkerheter till nominelt belopp af 1,000,000 R:dr inlösa samtliga sina sedlar, så skulle den — utan att i förutsättningen inginge någon verklig stegring i värdet af de försålda säkerheterna — kunna såsom vinst utdela 250,000 R:dr i obligationer, som varit nedsatta i allmänt förvar till säkerhet för en allmänhet, som det oaktadt på bankens sålunda betryggade sedlar förlorat just samma belopp.

Då dertill kommer, att de enskilda bankerna kunna i det närmaste skydda sig emot förlust, genom fall i värdet af deras kassabehållningar, dels genom att för jemnan hålla en större del af dessa behållningar i guld och dels genom att, vid första anledning till behof och innan riksbankens sedlar fallit i värde, för sådana köpa goda vaxlar och ytterligare med guld förstärka sin kassa, hvaremot den allmänhet, bland hvilken de enskilda bankernas sedlar likasom riksbankens äro spridda, skall hafva vida större svårighet att i tid för dem skaffa sig full valuta, så kan jag icke finna rättvisa och billighet kräfva, att de enskilda bankerna skola, i det fall att riksbankens sedlar icke längre med mynt inlösas, ega att med sådana sedlar invexla sina egna.

Att, derest åter riksbankens sedlar i följd af ändring i § 72 Regeringsformen skulle upphöra att vara lagligt betalningsmedel, äfven rättighet för de enskilda bankerna att, oafsedt sedelinnehafvares medgifvande, med dem inlösa sina sedlar bör upplöra, torde vara obestriddigt.

Så länge deremot Riksbankens sedlar icke blott i enlighet med gällande grundlags föreskrifter såsom lagligt betalningsmedel erkännas, utan ock vid anfordran med mynt inlösas, kan lämpligheten af ovilkorlig föreskrift för de enskilda bankerna att vid hufvudkontoren med guld inlösa sina sedlar, derest anfordran derom göres, vara tvifvel underkastadt. Det torde näppeligen kunna förnekas, att allmänheten för dagligt bruk har förkärlek för banksedlarne framför guldmyntet, och sannolikt skall denna förkärlek fortfara, så länge sedlar å små valörer utgifvas, men utan allmänhetens medverkan låter verklig spridning af guldmyntet icke verkställa sig, ty såsom verklig spridning kan icke anses, att guldmynt blifver för möjligheten af en efterfrågan, som icke i verkligheten inträffar, inlösta vid landsortsbankernas hufvudkontor. Förrän efterfrågan uppstår, kan det sättas i tvifvel, huruvida icke åläggandet af ovilkorlig skyldighet för landsortsbankerna att vara försedda med guldmynt kan motverka spridningen deraf i stället för att befrämja den, i det att, om genom den allmänna rörelsen guldmynt inkomma i bankkontoren, de från dem icke åter utsläppas, utan kvarhållas. Nekas kan icke heller, att skyldigheten att med guld inlösa sina sedlar skulle med mycket olika tyngd falla på de särskilda bankerna, och förhållanden kunna äfven tänkas, under hvilka följderna af ett påbud derom skulle blifva, att en enskild bank i sjöstad kunde blifva tvungen att utan all ersättning bekosta frakt och assurans från hufvudstaden för större guldparter till förmån för exportörer, hvilka sjelfva borde bära kostnaden derför.

Under nuvarande förhållanden anser jag det derföre icke vara skäl att gå längre än att fullt erkänna grundsatsen af de enskilda bankernas ansvarighet för att deras sedlar inlösas med samma guldvärde som det, hvartill de blifvit af dem uti den allmänna rörelsen utgifna, och tillstyrker jag derför antagande af det stadgande, att, derest Riksbankens sedlar skulle upphöra att vara lagligt betalningsmedel eller icke längre med mynt inlösas, det ovilkorligen skall åligga enskild bank att med i Sverige lagligen gällande guldmynt till fulla värdet efter deras lydelse inlösa sina sedlar, då detta, när de till invexling företes, af sedelinnehafvaren äskas.

I afseende å frågan om hvilka *sedelvalörer* må vara de lämpligaste, äro de afgifna svaren så fördelade, att med ett enda undantag samtliga styrelser för enskilda sedelutgifvande banker ansett den lägsta sedelvalören eller sedlarne å 5 kronor bära bibehållas, och styrelsen för en af de icke sedelutgifvande bankerna blott uttalat den åsigt, att sedlar och mynt icke borde å lika valörer utlemnas i rörelsen, under det att samtliga öfriga svarande, likaledes med ett undantag, ansett dem bära indragas. I fyra af de afgifna svaren har bestämmandet om hvilka

sedelvalörer, de enskilda bankerna må ega att utgifva, blifvit satt i samband med fortfarandet eller indragandet af de lägsta valörerna af Riksbankens sedlar, så att i ett af dessa svar den åsigt blifvit uttryckt, att det kunde medgifvas de enskilda bankerna att utgifva sedlar å samma valörer som Riksbanken, dock icke under 5 kronor; att man, innan man beslöt sig för en indragning af de mindre valörerna, borde veta, huru mycket af dem vore i den allmänna rörelsen utelöpande, och att tillses borde att icke genom hastig indragning af stora belopp olägenheter framkallades; att det vidare borde tagas i öfvervägande, om icke sedlarne å 5 kronor kunde indragas vid den tid, då den sista ovillkorliga privatbanksoktrojen tilländaginge, samt att det, först efter det verkningarne af denna åtgärd voro kända, kunde blifva skäl att tänka på indragning äfven af sedlarne å 10 kronor. I ett annat af dessa svar har det, under förutsättning att lägsta valör af Riksbankens sedlar skulle blifva 10 kronor, yrkats, att de enskilda bankerna ej måtte få utgifva sedlar å lägre valör än 20 kronor eller, om detta för dem skulle medföra allt för stor förlust, å 10 kronor; i det tredje svaret har det ansetts tills vidare kunna medgifvas de enskilda bankerna att utgifva sedlar å 5 kronor, dock med uttryckligt vilkor att rättigheten dertill skulle upphöra, så snart Riksbanken ej vidare utgäfvade sedlar å mindre valör än 10 kronor; och i det fjerde, att, så länge Riksbanken utgäfvade sedlar å 1 och 5 kronor, större inskränkning icke borde ske i de enskilda bankernas sedelvalörer, än att minsta valören blefve 10 kronor. Utan afseende å Riksbankens åtgöranden har i fyra afgifna svar blifvit yrkadt indragning af sedelvalören å 5 kronor, och i två svar derjemte af valören å 10 kronor. Vidare hafva i ett svar valörerna ansetts kunna inskränkas till de fyra minsta nu medgifna, eller å 5, 10, 50 och 100 kronor, och slutligen har i sju svar yrkats, att förutom dessa och nu jemväl medgifna valör å 500 kronor det äfven måtte tillåtas de enskilda bankerna att i likhet med Riksbanken få utgifva sedlar å 1,000 kronor.

Såsom skäl för indragning af den eller de minsta bland sedelvalörerna har blifvit anfördt, att lagstiftningens hufvudsyfte måste anses vara, att icke myntet genom alltför små banksedelvalörer förträngdes ur rörelsen; att all sträfvan borde gå ut på att få guld i omlopp, att det, för att lätta en allmänare spridning af guldnymt bland alla klasser, vore önskvärdt, om åtminstone den lägsta af nu gängse sedelvalörer kunde småningom borttagas, samt att det naturligaste bote-medlet emot den utelöpande sedelmassans alltför stora förhållande till befintligt hårdt mynt vore att icke utgifva sedlar på låga valörer, åtminstone ej under 10 kronor. Emot deras indragning har åter blif-

vit anfördt, att sedlar, begagnade såsom skiljemynt, medförde större lättnad och bekvämlighet än sjelfva myntet; att för uppköpen i smått eller egentligen för torg- och bodhandeln de nu gällande mindre sedelvalörerna voro bekvämligare än silfvermyntet; att de nuvarande valörerna vore efter behovet väl lämpade, och att särdeles sedlarne å 5 R:dr visat sig i rörelsen mest användbara; att allmänheten under en lång tidsföljd vant sig att med förkärlek begagna sedlar, hvarföre sannolikt många år komme att åtgå, innan mogenhet för reform i detta hänseende inträdde; att de små bankerna icke kunde undvara de små sedelvalörerna och att dessas uteslutande skulle medföra småbankernas omöjliggörande, under det att de äro de mest oberoende af de utländska kapitalerna, som i betydlig mängd ingå i de stora bankernas rörelse; att, derest en för bankrörelses bedrivande nödig inkomst af sedelutgifningsrätten skulle ernås, det vore af behof påkalladt, att enskilda bankerna egde utgifva sedlar af samma valörer som hittills; att den enskilda bankens sedel innebure fullt ut samma trygghet för innehafvaren som Riksbankens; att det ingalunda kunde vara med någon våda eller olägenhet för det allmänna förenadt, om de enskilda bankerna tillåtos utgifva sedlar på till alla delar lika valörer som Riksbankens; att det hårda myntet, äfven om de enskilda bankerna tillåtos utgifva femkrone-sedlar, skulle, derest det ålades dem att med mynt inlösa sina sedlar, spridas inom skilda delar af riket; att, då Riksbanken fortfarande utgäfvade sedlar å både 1 och 5 R:dr, fara torde vara, att någon allmännare spridning af guldmynt ej ernåddes genom borttagande af de enskilda bankernas sedlar å 5 R:drs valör, samt att ett alltför hastigt borttagande af denna valör utan tvifvel skulle väcka ovilja hos allmänheten, och resultatet af en dylik förändring, innan ännu vanan att röra sig med mynt hunnit allmänt stadga sig, endast skulle blifva ökad spridning af enriksdalers-valören, hvarigenom således förleddes just motsatsen till hvad med reformen borde åsyftas.

För beviljande af tillstånd att utgifva sedlar å 1,000 kronor har blifvit anfördt, att sådana sedlar skulle underlätta den större rörelsen; *emot* medgifvandet deraf åter, att det icke gerna kunde vara af någon särdeles vigt.

På gjorda förfrågningar, om huru stora belopp sedlar af särskilda valörer den 31 sistlidne December voro utelöpande, hafva några få enskilda banker förklarat det vara dem omöjligt att derom lemna besked, men från det stora flertalet hafva uppgifter ingått, på grund af hvilka en tablå blifvit uppgjord, hvilken torde få detta protokoll biläggas och hvaraf det framgår, att totalbeloppen af 23 bankers sedelutgifning kunna för ofvannämnda dag upptagas på följande sätt, nemligen:

af	5 R:dr	17,211,565	R:dr
"	10 "	23,332,020	"
"	50 "	9,518,350	"
"	100 "	12,322,300	"
"	500 "	639,500	"
samt af äldre valörer			251,816 R:dr 50 öre.

Då spridande af guldmynt och deras begagnande i den allmänna rörelsen vid alla de tillfällen, der icke i följd af deras tyngd sedlar hafva ett bestämdt företräde, skulle vara ett synnerligen verksamt medel att förhindra uppkommande af missförhållanden mellan i riket befintligt metalliskt mynt och utelöpande sedlar, kan jag icke anse olägenheterna af ingrepp i allmänhetens nuvarande vanor eller af möjlig minskning i de enskilda sedelutgifvande bankernas vinst böra afhålla från indragning af småsedlarne, åtminstone af dem på 5 kronor.

Deremot måste det medgifvas, att så väl omtanken för åtgärdens lyckliga genomdrifvande, utan att åtminstone för en tid framkalla just de olägenheter, hvilka man derigenom vill förebygga, som äfven billighet mot de enskilda bankerna fordra, att indragningen af småsedlarne icke sker brådstörtande och att lämpligaste tidpunkt derför blir vald. Då dertill kommer det beroende, i hvilket ändamålsenligheten af ett afgörande i dessa hänseenden måste stå till de beslut, som af Riksdagen fattas angående minsta valörerna af Riksbankens sedlar, samt afseende äfven måste fästas vid de förhållanden, som blifva en följd deraf att de enskilda bankernas oktrojer på olika tider utlöpa, så anser jag småsedlarnes indragning böra blifva föremål för Eders Kongl. Maj:ts särskilda nådiga beslut. Och då jag ej kan finna något giltigt skäl att förbjuda de banker, som det kunna önska, att utgifva sedlar å 1,000 kronors värde, tillstyrker jag derför, att det med undantag för sedlar å 1 krona må tillåtas de enskilda bankerna att utgifva sedlar å samma valörer som Riksbankens, dock med Eders Kongl. Maj:t förbehållen rätt att för banker, som hädanefter erhålla nya eller förlängda oktrojer, liksom för dem, hvilka hafva skyldighet att underkasta sig förändrade bestämmelser, påbjuda, att sedlar å 5 kronors valör icke må utgifvas.

I fråga huruvida *förmånsrätt* till sådana säkerheter, som af en bank blifvit för sedelutgifning nedsatta i allmänt förvar, bör, i händelse af bankens oförmåga att fullgöra sina förbindelser, tillkomma innehafvare af dess sedlar, hafva nio afgifna svar utfallit jakande; i ett svar har den åsigt blifvit uttryckt, att, om aktieegarnes egna tillskott, förvandlade till lätt säljbara hypotek, ställdes till säkerhet för de sedlar, som bankerna just på grund deraf berättigats utgifva, så skulle derigenom icke någons rätt blifva förnärad, men att deremot användandet dertill af medel, som främmande personer i banken insatt, vore mycket betänkligt; i ett annat svar har yttrats, att, fastän det

vore önskvärdt, att bankväsendet redan hade hunnit så långt i utveckling, att sedelutgifningen vore att anse mera såsom ett appendix till den öfriga rörelsen än såsom hufvudsak, och att samma rörelse vore stor nog att sätta bankerna i stånd till att deponera säkerheter, uti hvilka innehafvarne af sedlarne hade förmånsrätt, en sådan åtgärds vidtagande dock icke kunde förordas, hvaremot tillstyrktes, att lagen måtte tillerkänna innehafvaren af sedel, som bank vid anfordran icke inlöst, ej mindre ränta, beräknad efter den hos Riksbanken då gällande högsta utlåningsränta, än äfven derutöfver en skadeersättning af 2 procent; i ett svar har frågan blifvit förklarad vara af högst ringa praktiskt värde och derföre kunna lösas nära nog hur som helst; i fem afgifna svar har icke någon mening derom blifvit uttalad, och slutligen har i tjugo afgifna svar rättvisan eller lämpligheten af en sådan förmånsrätt blifvit förnekad.

För stadgande att förmånsrätt skall ega rum har blifvit anfördt: att, likasom det allmänna borde gå framför det enskilda, en banksedel, som hade sitt stöd i allmän lag och grundade sig på officiellt pröfvade och godkända samt i allmänt förvar nedsatta säkerheter, borde ega företräde framför ett insättningsbevis, som helt och hållet tillkommit genom enskildt förtroende; att stadgandet, det sedlar finge utgifvas emot vissa valutor och att dessa valutor skulle nedläggas i allmänt förvar, icke syntes ega någon verklig betydelse, om valutorna icke med förmånsrätt tillkomme sedlarnes innehafvare; att det allmänna äfven i hög grad hade förbindelse att tillse det banksedlarne icke förorsakade någon förlust, då ett sådant bytemedel svårligen kunde af en hvar pröfvas, och att denna förbindelse åtminstone i viss mån uppfylldes genom tillerkännandet af en dylik förmånsrätt; att medgifvandet af sedelutgifningsrätt innebure en alldeles särskild förpligtelse för det allmänna att hålla hand deröfver att denna rätt icke ledde till förfång för allmänheten, som, praktiskt taladt, svårligen kunde undgå att till och med mot sin vilja blifva fordringsegare hos sedelutgifvande banker; att den, som i liquid mottoge penningar, icke vore i tillfälle att göra urval bland olika bankers sedlar, utan i allmänhet måste såsom god betalning taga dem, som erbjödes, hvaremot affärsmannen eller kapitalisten sjelf kunde bestämma, med hvilken bankinrättning han ville öppna räkning; att ett stadgande om förmånsrätt skulle i väsendtlig mån stärka banksedlarnes kredit och derigenom förekomma sådana finansiella rubbningar, hvilka under tider af misstro lätt kunde uppstå derigenom, att sedlarne alltför häftigt inströmmade i bankerna; att banksedeln, jemte det den vore en skuldförbindelse, hade en särskild egenskap, som ej tillhörde andra skuldförbindelser, nemligen den att utgöra allmänt omsättningsmedel, och såsom sådant egde uppgiften att ersätta klingande mynt, hvarföre det vore nödvändigt att i högsta möjliga grad stärka förtroendet till denna förbindelse, så att det närmade sig den

tillit, som man genom klingande mynt egde att därför kunna skaffa sig de varor, af hvilka man vore i behof; att till sådant förtroende hos allmänheten skulle i högsta grad bidraga vissheten att särskilda valutor funnos uteslutande anvisade för sedlarnes definitiva inlösning, och att den anmärkning, att orättvisa mot bankernas öfriga fordringsegare i bestämmelsen innebures, hvilade på en oriktig uppfattning af rätta förhållandet, enär en bank för hvarje sedel den utgåfve vunne en motsvarande tillgång i fordringar eller annat och således vid hvarje tidpunkt egde mot beloppet af då utelöpande sedlar svarande tillgångar, uppkomna genom sedelemissionen, så att, om dessa tillgångar, nedlagda i de särskilda underlagen för sedelutgifningen, tjänade till särskild säkerhet för sedlarne, banken ändock måste derutöfver ega tillgångar, motsvarande samtliga sina öfriga förbindelser jemte hela grundfonden, och kunde således tillgångar, influtna från de öfriga fordringsegarne, icke anses undandragna dem till förmån för sedelinnehafvarne; att, då bank-sedlar innefattade bevis om af banken ingångna förbindelser, till fullgörande hvaraf just ifrågavarande värdepapper hypotiserats, dessa säkerheter voro att hänföra till egenskapen af pant, och innehafvare af banksedlar borde därför till dem hafva lika prioriterad rätt med annan fordringsegare, till hvars säkerhet förskrifvits pant, som han ej hade i händer, men ur hvilken, när den i påbjuden ordning deponerats, civillagen berättigade honom att göra sig betäckt; att den grundsats, att en sedelutgivande banks grundfondssäkerheter skulle i främsta rummet gå till infriande af bankens utelöpande sedlar och dessa sålunda tilläggas förmånsrätt deri, redan blifvit uttalad och närmare utvecklade i finanskomiténs år 1860 afgifna betänkande och förslag angående bankväsendet; att samma grundsats äfven antyddes i § 30 af 1864 års kungörelse, då det deruti hette, att för infriande af sina utelöpande banksedlar bankbolag, om behofvet sådant kräfde, egde efter vederbörligt tillstånd använda större eller mindre del af bankens grundfondssäkerheter, men att stadgandet icke borde uttryckas i sväfvande ordalag utan klart och positivt; samt slutligen att på invändning, att förmånsrätten skulle minska det allmänna förtroendet för bankerna och den viktiga depositionsrörelsen deraf lida, kunde svaras, att, ehuru ömtålig krediten vore och därför vanskligt att med säkerhet bedöma verkningarne af ett sådant stadgande, det dock syntes gifvet, att ingen insatte pennningar i en bank, om han icke ansåge sig säker att banken kunde punktligt fullgöra sina förbindelser och att, så länge detta vore förhållandet, det i detta hänseende vore likgiltigt, om en del af bankens egendom med förmånsrätt tillhörde vissa dess fordringsegare.

Emot medgifvandet af förmånsrätt har åter blifvit anfördt: att det torde vara mindre lämpligt att i en särskild författning om sedelutgivande enskilda banker införa stadganden angående borgenärers rätt och företräde för hvarandra till bankbolags egendom, hvarom allmänna lagens bud borde

gälla och tillämpas; att derigenom skulle tillskapas en i lagstiftningen hittills okänd, ny tyst förmånsrätt för vissa sedelfordringar, ehuru dessa till sin natur icke voro så olika med andra bankfordringar, att allmänheten såsom långifvare rimligen kunde för de förra fordra någon större förmånsrätt än den för alla bankfordringar gemensamma och lika, som motsvarades af bankens samtliga valutor i förening med bolagsmännens solidariska ansvarighet; att, då tvångskurs hvarken blifvit eller borde blifva tillagd de enskilda bankernas sedlar, så voro de i sjelfva verket kreditpapper, som borde vara beroende af allmänhetens förtroende; att en sådan bestämmelse ej kunde utöfva något verksamt gagn, utom för den händelsen att likartad säkerhet vore aflemnad för alla sedlar, hvilket icke vore förhållandet; att banksedeln icke i verkligheten vore något annat än en bankens skuldförbindelse och ej borde hafva större rätt än hvar och en annan sådan, samt att innehafvarens trygghet borde sökas i offentligheten af bankens ställning och i det äfventyr, med hvilket vägran att inlösa en sedel vore för banken förenad, och icke på andra fordringsegares bekostnad, samt att den skulle minska säkerheten för dem, som hade sina medel innestående på deposition, och sålunda måhända gifva anledning till en inskränkning i den gren af bankernas rörelse, hvilken så väl för dem sjelfva som för allmänheten vore af största gagn; att bestämmelsen vore till förfång för innehafvarne af depositionsbevis och bankernas öfrige fordringsegare, samt att derigenom hinder möjligen lades i vägen för den aldri viktigaste delen af bankernas verksamhet, eller uppmuntran till besparingar genom depositioner; att bättre rätt för innehafvare af banksedel än för innehafvare af depositionsbevis hvarken vore billigt eller klokt och kunde leda till minskning af den sparsamhetsanda, hvars tillvaro betecknades genom de betydande depositionerna hos de enskilda bankerna; samt slutligen att bestämmelsen vore öfverflödig, enär tillsyn hölles deröfver, att bankinrättning icke finge fortsätta rörelsen, sedan en viss del af kapitalet förlorats och dessutom solidarisk ansvarighet vore gällande.

För det särskilda förslaget att tillerkänna innehafvare af sedel, som bank vid anfordran icke inlöst, en särskild skadeersättning af 2 procent har blifvit anfördt, att den skulle å ena sidan i hög grad mana bankerna till försigtighet i afseende å beloppet af inneliggande riksinlynskassa samt å andra sidan innebära trygghet för sedelinnehafvare emot förlust, enär, då något tvifvelsmål om bankens vederhäftighet icke torde förefinnas, dylik banksedel i thy fall såsom ett begärligt diskontpapper med lätthet skulle finna placering hos allmänna låneinrättningar, hvarigenom sedelinnehafvaren otvifvelaktigt ögonblickligen komme i besittning af penningar.

Efter öfvervägande af allt, som i denna särskilda fråga blifvit yttradt,

finner jag icke skäl att i förenämnda hänseende tillstyrka någon ändring i gällande lag.

I afseende på den tid, för hvilken bank må erhålla Eders Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd att drifva sin verksamhet, eller den så kallade *oktroj-tiden*, hafva följande framställningar blifvit gjorda, nemligen:

att det skulle medföra ökad reda och trygghet, om oktroj beviljades på tid, som slutade med helt kalenderår, till stöd för hvilken mening åberopats, att, till följd af föreskrift från Eders Kongl. Maj:ts Finans-departement, de enskilda banker, hvilka tillföre afslutade sitt räkenskapsår den 30 Juni, numera äro skyldige att afsluta sina räkenskaper med kalenderår;

att de enskilda bankernas verksamhet icke borde inskränkas till så kort tid för hvarje gång som tio år, hvaraf följde att vid slutet af hvarje dylik period hela banklagstiftningen togs i öfvervägande och genomgripande förändringar åtminstone alltid föreslogos; att deraf en osäkerhet åstadkoms, som måste motverka bankernas konsoliderande, hvarför man ock, hvarje gång en oktroj utlöpte, fick se bankbolagen med enstaka undantag till sista öret utdela de reserver, hvarmed bolagen borde konsolideras och derefter under ny oktroj fullfölja samma utvecklade rörelse som förr; samt att längre oktrojer i förening med föreskrift derom, att blifvande förlängning deraf icke finge medföra sådan afveckling, att de medel, hvilka ansågos behöfliga till reservfonden, såsom vinster utdelades, antagligen skulle bättre lända till bankernas konsoliderande och allmänhetens betryggande än ständigt upprepade förslag till ändring af villkoren för deras existens;

att bankerna icke borde vara bundna vid tioårig oktroj, utan få fortgå intill dess antingen bolaget beslutade sin upplösning eller oktrojen förverkades, hvarigenom en mängd rubbningar, liqvider och formaliteter, som alltid åtföljde förnyandet af en banks oktroj, kunde undvikas, och dess rörelse, mångsidigare än nu, till fördel för det allmänna utvecklas; dock att, om denna fördel endast kunde ernås med risk att bankerna när som helst nödgades underkasta sig sådana förändringar i banklagen, att grunderna för deras rörelse helt och hållet förändrades, en tioårig oktroj naturligen vore att föredraga framför en till tiden obestämd; och

att de enskilda bankernas tillvaro för framtiden icke borde begränsas af viss oktrojtid, hvars borttagande vore önskvärd derföre att alla de med öfvergången från gammal till ny oktroj förenade rubbningar, arbeten och temligen betydliga kostnader otvifvelaktigt skulle utan olägenhet kunna undvikas, derest i stället föreskrifter meddelades, huru förfaras borde, om bankbolag sjelf ville upplösa sig eller Kongl. Maj:t funne dess upphörande angeläget, samt under hvilka former enskilda delegare skulle kunna utan bolagets upplösning derutur utgå.

Då de förhållanden, under hvilka äfven den bäst skrifna banklag kan vara fullt ändamålsenlig, äro underkastade vexlingar, torde bankerna icke böra genom oktroyer tillförsäkras att för längre tider vara frikallade från att i de ämnen, om hvilka deras bolagsreglor innehålla bestämmelser, blifva underkastade de förändrade föreskrifter, som Eders Kongl. Maj:t kan finna för godt att i banklagstiftningen meddela; men då äfven erkännas måste, att osäkerhet om de vilkor, under hvilka de ega att drifva sin rörelse, vore för bankerna menlig och hämmande måste inverka på utvecklingen af deras för det allmänna gagneliga verksamhet, anser jag den tid af tio år, som blifvit för fastställande af bankbolagsreglor bestämd, vara i sig sjelf väl vald och förändring deruti icke böra göras, men då bankrättningar nu äro spridda öfver hela landet, så att bildande af nya bankbolag endast mera undantagsvis kan ifrågakomma, och det deremot naturligen måste vara önskvärdt, att samma banklag skall i alla dess delar vara för hela riket gällande, så bör enligt min åsigt denna tid af tio år, under hvilken bankerna försäkras, att deras bolagsreglor icke skola undergå förändring, ej räknas för hvarje bank särskildt från tidpunkten för dess öppnande, utan för alla bankerna samfäldt från viss, af Eders Kongl. Maj:t bestämd dag, hvilken jag då föreslår böra blifva den, då ny banklag af Eders Kongl. Maj:t utfärdas.

Med en bestämmelse att hvarje enskild bank som vid den tid, då tio år förflutit, efter det ny banklag blifvit utfärdad, vill med sin rörelse fortfara, skall vara underkastad en förnyad nådig pröfning af dess bolagsordning, tror jag, att det deremot kan lemnas åt dem, som kunna vara sinnade att bilda bankbolag, fullkomligt fritt att sjelfva bestämman tiden för bolagets verksamhet, om densamma skall fortfara under kortare eller längre tid eller vara till tiden obegränsad och om den skall afslutas med kalenderår eller ej.

Likaledes anser jag det böra åt bankbolagen öfverlemnas att sjelfva för sig uppgöra huru vid bankbolags upplösning skall förfaras m. m., utan annan inskränkning i deras beslutanderätt härom, än att dylika bestämmelser skola i bolagsordningarne intagas och lika med öfriga delar deraf vara underkastade Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställande.

I afseende å bankernas reservfonder torde, jemte hvad nu i § 8 af 1864 års kungörelse finnes stadgadt, eller att bolagsreglorna skola innefatta bestämmelse om reservfonds bildande och om den andel af den årliga vinsten, som till densamma skall öfverföras, annat eller mera ej böra i ny banklag föreskrifvas, än att reservfond, som på grund af föreskrift i bolagsordningen blifvit bildad, icke må utdelas under andra vilkor än sådant kan ske med grundfonden.

Af de bestämmelser, jag i afseende å sedelutgifningsrätten för Eders Kongl. Maj:t framlagt, skulle det blifva en oviilkorlig följd, att de ombud, åt hvilka kontrollen öfver de enskilda bankerna uppdrages, komme att erhålla ett betydligt ökad arbete utöfver hvad som redan blifvit dem ålagdt. Billighet mot dem, åt hvilka ett sådant uppdrag lemnas, och omtanke att erhålla uppmärksamma och nitiska ombud fordra då, att de för detta bestyr blifva af det allmänna godtgjorda. Jag är ej beredd att för Eders Kongl. Maj:t uppgifva huru stort belopp härtill skulle behöfvas och anser så mycket mindre skäl att nu derom göra någon framställning till Riksdagen, som de flesta af de enskilda bankernas oktroyer icke förrän efter slutet af år 1875 tilländalöpa, så att särskildt anslag för behofvet icke lämpligen förr än vid nästa riksdag bör begäras, men har dock ansett mig redan nu böra i sammanhang med förslagen om skärpta kontrollföreskrifter derå fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet. Jag anser mig härvid icke böra underlåta nämna, att ett särskildt förslag till medel, af hvilka aflöningen till ombuden skulle utgå, har blifvit framställt af styrelsen för en enskild bank, som i sitt svar å det från Finans-departementet utgifna cirkuläret yttrat, att, "om de enskilda bankerna skulle beröfvas fördelen att få deltaga i utgifvandet af de mindre sedelvalörerna, torde med skäl kunna ifrågasättas, om icke de enskilda bankerna då borde befrias från utgifvandet af den särskilda bevillningen för sedelutgifning, men deremot åläggas att aflöna de tillförordnade kronoombuden".

Ombuden borde i hvarje fall af staten aflönas, men då utgiften därför genom de enskilda bankerna förorsakas, anser äfven jag det billigt, att, om de enskilda bankerna befrias från utgifvandet af särskild bevillning för sedelutgifning, de i stället borde åläggas att för hvarje kontor, dervid ombud anställas, erlægga en viss afgift till kronan, motsvarande ombudets aflöning. För upphäfvande af särskild bevillning å de enskilda bankerna, om genom ny lagstiftning de förmåner minskas af hvilka de nu äro i åtnjutande, talar, utom sannolikheten af sådan minskning, när de minsta sedelvalörerna indragas, äfven, derest förslaget om de enskilda bankernas förpligtande att för hvarje dag deras kassabehållningar icke uppgå till belopp, motsvarande en tredjedel af deras utelöpande sedlar, erlægga ett vite af 1,000 kronor, skulle godkännas, den risk, som derigenom för de enskilda bankerna uppstår af vitesutbetalningar, som det icke alltid kan blifva dem möjligt att undvika. Nu är emellertid icke fråga om definitiv indragning af någon sedelvalör och ej heller rätta tiden eller stället för framställande af något förslag angående bevillningen.

Af de förslag och hemställanden, jag här förut underdånigst afgifvit, skulle ändringar i §§ 1, 5, 12, 13, 19, 25, 26, 27 och 28 af Kongl. kungörelsen den 20 Maj 1864 föranledas. Och som dertill kommer, att jemväl

åtskilliga andra paragrafer i samma författning tarfva jemkningar, hvilka, af mindre betydighet, icke behöfva särskildt motiveras, och att en ny paragraf angående de allmänna ombudens tillsättande och aflönande synes böra i författningen tilläggas, så torde det vara lämpligast, att i stället för nämnda kungörelse en ny fullständig författning rörande de enskilda sedelutgifvande bankerna utfärdas. Då emellertid Eders Kongl. Maj:t i ett så viktigt ämne som detta icke lærer vilja lagstifta utan medverkan af Riksdagen, så hemställer jag, att den nya författning, som enligt mitt underdåniga förslag skulle utfärdas, må, derest densamma af Eders Kongl. Maj:t gillas, medelst nådig proposition framläggas till godkännande jemväl af Riksdagen.“

Sedan föredragande Departements-chefen härefter uppläst ett af honom på förhand uppsatt förslag till en sådan proposition, innehållande, på sätt bilagan Litt. B vid detta protokoll närmare utvisar, jemväl texten till den nya författning, rörande de enskilda sedelutgifvande bankerna, som enligt Departements-chefens hemställan borde utfärdas, behagade Hans Maj:t Konungen, uppå tillstyrkande af Stats-Rådets öfriga ledamöter, i nåder gilla hvad föredragande Departements-chefen hemställt och föreslagit samt förordna, att nådig proposition skulle till Riksdagen aflåtas i enlighet med det af Departements-chefen dertill uppgjorda och nu upplästa förslag.

Ex protocollo
Axel Ädelgren.

Uppgift å de af nedanstående enskilda banker utgifna banksedlar, hvilka den 31 December 1873 voro utelöpande:

	å Riksmyntsvälorer						å äldre välorer
	500 Rdr.	100 Rdr.	50 Rdr.	10 Rdr.	5 Rdr.	Summa.	Summa i Riksmynt.
Skånes	263,500	2,187,500	1,654,300	4,104,640	3,221,890	11,431,830	105,795: 50
Vernlands	107,000	550,900	261,750	730,670	595,215	2,245,535	22,015: 50
Kopparbergs	—	1,009,200	347,000	886,610	280,120	2,522,930	11,502: —
Smålands	—	646,000	487,400	1,127,230	1,028,895	3,289,525	27,049: 50
Örebro	—	947,700	493,000	1,346,130	683,135	3,469,965	59,669: —
Mälareprovisernas	500	1,310,700	980,050	1,979,890	1,415,085	5,686,225	—
Göteborgs	185,000	855,100	542,650	839,260	1,310,460	3,732,470	25,785: —
Stockholms	—	410,000	70,000	795,000	323,545	1,598,545	—
Norrköpings	83,500	635,500	346,250	902,790	851,435	2,819,475	—
Hallands	—	243,900	61,350	305,800	381,310	992,360	—
Sundsvalls	—	—	625,000	2,500,000	1,002,335	4,127,335	—
Christianstads	—	411,500	174,400	1,281,520	1,040,270	2,907,690	—
Skaraborgs	—	379,300	208,500	704,700	447,075	1,739,575	—
Gefleborgs	—	699,400	535,300	575,910	320,830	2,131,440	—
Uplands	—	619,400	305,150	1,093,870	1,180,975	3,199,395	—
Westerbottens	—	—	341,100	1,181,000	724,980	2,247,080	—
Christinhamns	—	342,700	245,050	592,420	342,185	1,522,355	—
Borås	—	—	262,300	165,740	278,885	706,925	—
Södermanlands	—	254,300	149,300	276,060	289,455	969,115	—
Calmar	—	630,500	381,950	563,290	452,555	2,028,295	—
Gotlands	—	115,600	70,150	321,780	228,325	735,855	—
Bohusläns	—	73,100	126,400	157,710	233,510	590,720	—
Hernösands	—	—	850,000	900,000	579,095	2,329,095	—
	639,500	12,322,300	9,518,350	23,332,020	17,211,565	63,023,735	251,816: 50

Rättelser

uti Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition N:o 55.

Sid. 20	rad. 4	uppfir.	<i>står</i> :	kreditivsakerheten	<i>läs</i> :	kreditivsakerheter
» 23	» 1	nedifr.	»	väsndtligaste	»	väsndtligaste
» 26	» 12	uppfir.	»	med hvilka	»	hvilka
» »	» 24	»	»	reservfonden	»	reservfonder
» »	» »	»	»	tillsammans för	»	tillsammans
» »	» 32	»	»	inualles	»	inalles
» 27	» 11	»	»	stadga,	»	stadga,
» 28	» 13	nedifr.	»	reglor	»	regler
» »	» 9	»	»	bankerna skyldighet att	»	bankernas skyldighet, att
» »	» 8	»	»	kapital sasom säkerhet,	»	kapital, sasom säkerhet
» »	» 7	»	»	guld blifvit	»	guld, blifvit
» 29	» 13	uppfir.	»	Inteckningarne	»	Inteckningar
» »	» 11	nedifr.	»	öfverkomma disponibelt,	»	öfverkomma, disponibelt,
» »	» 10	»	»	a	»	till
» 30	» 2	uppfir.	»	om-	»	o-
» 33	» 3	»	»	anskaffa. — Allt	»	anskaffa, — allt
» 35	» 18	»	»	åtnöjas	»	måste åtnöjas
» 36	» 3	»	»	mycket	»	mycken
» 41	» 10	»	»	blifver	»	blifva
» »	» 11	»	»	inlösta	»	inlåsta
» 49	» 21	»	»	bank som	»	bank, som